

РЪКОВОДСТВО ЗА ПОТРЕБИТЕЛЯ

Директива 2005/36/ЕО

Всичко, което бихте искали
да знаете за признаването на
професионалните квалификации

*Настоящият документ служи само
за информация. Европейската комисия
и службите ѝ не носят отговорност
за неговото съдържание.*

Европейската комисия не носи никаква отговорност за каквито и да е последици от повторното използване на настоящата публикация.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2020 г.

© Европейски съюз, 2020 г.

Политиката по отношение на повторната употреба на документи на Европейската комисия е уредена с Решение 2011/833/ЕС на Комисията от 12 декември 2011 г. относно повторната употреба на документи на Комисията (ОВ L 330, 14.12.2011 г., стр. 39).

Освен ако е отбелязано друго, повторната употреба на настоящия документ е разрешена съгласно лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Това означава, че повторната употреба се позволява, при условие че надлежно се посочи източникът и се укажат евентуалните промени.

За употребата или възпроизвеждането на елементи, които не са собственост на Европейския съюз, трябва да се поиска разрешение директно от носителите на авторските права.

Print	ISBN 978-92-76-16760-0	doi:10.2873/856150	ET-01-20-133-BG-C
PDF	ISBN 978-92-76-16738-9	doi:10.2873/53865	ET-01-20-133-BG-N

РЪКОВОДСТВО ЗА ПОТРЕБИТЕЛЯ

Директива 2005/36/ЕО

**Всичко, което бихте искали
да знаете за признаването на
професионалните квалификации**

*Настоящият документ служи само
за информация. Европейската комисия
и службите ѝ не носят отговорност
за неговото съдържание.*

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	4
ПРАВА НА ГРАЖДАНИТЕ В ЕВРОПА	4
КАК ДА ИЗПОЛЗВАТЕ НАСТОЯЩОТО РЪКОВОДСТВО?	4
КЪДЕ МОЖЕТЕ ДА НАМЕРИТЕ ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ?	5
I. МОЖЕТЕ ЛИ ДА СЕ ПОЛЗВАТЕ ОТ РАЗПОРЕДБИТЕ НА ДИРЕКТИВА 2005/36/ЕО? ..	6
1. Какво желаете — да работите или да учите в друга държава от ЕС?	6
2. Каква професия желаете да упражнявате?.....	6
3. Каква е вашата националност?	6
4. Можете ли да се ползвате от директивата, ако сте гражданин на трета държава?	7
5. Къде желаете да бъдат признати вашите професионални квалификации?	7
6. Къде сте придобили професионалните си квалификации?	8
7. Как да разберете дали сте придобили квалификациите си в държава членка или в трета държава?.....	8
8. Приложима ли е директивата, ако сте се обучавали дистанционно или в лицензиран филиал на учебно заведение?	9
9. Професията, която желаете да упражнявате в друга държава членка, регламентирана ли е в приемащата държава членка?	9
10. Какво става, ако професията, която желаете да упражнявате, не е регламентирана в приемащата държава членка?	10
11. Регламентираната професия, която желаете да упражнявате, същата ли е като тази, за която сте придобили квалификация?	10
12. Регламентирана ли е във вашата държава членка по произход професията, която желаете да упражнявате, или обучението за упражняването на тази професия?.....	10
II. КОИ ПРАВИЛА НА ДИРЕКТИВА 2005/36/ЕО СА ПРИЛОЖИМИ ВЪВ ВАШИЯ СЛУЧАЙ?	12
13. Желаете ли да упражнявате професионална дейност в друга държава членка на временен или случаен принцип или да се установите в нея за постоянно?.....	12
14. Можете ли да използвате процедурата за Европейска професионална карта (ЕПК), за да бъдат признати професионалните ви квалификации?	12
A. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИ НА ВРЕМЕНЕН И СЛУЧАЕН ПРИНЦИП	13
A.1 Общи правила	13
15. Какво означава временно и случайно предоставяне на услуги?	13
16. Какво означава терминът „законно установен“?	13
17. Необходимо ли е да подавате декларация?	14
18. Как да разберете дали или пред кой орган следва да подадете декларация?	15
19. Каква информация следва да посочите в декларацията?.....	15
20. Каква информация не трябва да бъде изисквана?	15
21. Какви допълнителни документи към декларацията могат да се изискват?.....	16
22. Има ли право компетентният орган на приемащата държава членка да изисква оригиналните документи или заверени копия?	17
23. Необходимо ли е всички документи да бъдат преведени и заверени?.....	17
24. След като сте подали вашата декларация, в какъв срок можете да започнете да упражнявате дейността си?	18
A.2 Предварителна проверка на квалификации в случай на потенциален риск за общественото здраве или безопасност	18
25. Какво означава това на практика?	18
26. Какви са професиите с потенциален риск за общественото здраве или безопасност?...	18
27. Могат ли държавите членки да проверяват квалификациите за секторните професии?...	18
28. Това касае ли професиите в областта на занаятите, търговията и индустрията, изброени в приложение IV към директивата?	19
29. Повтарят ли се проверките?	19
30. В случай на проверка на вашите квалификации трябва ли да предоставяте допълнителна информация и/или документи?	19
31. Какво решение може да вземе компетентният орган?	19
32. Какви допълнителни мерки могат да бъдат изисквани от компетентния орган и в какви случаи?	20
33. В какъв срок компетентният орган следва да вземе решение?	20

34. Какво става, ако компетентният орган не се произнесе в определени-те срокове?.....	20
A.3 Правила	21
35. Какви правила трябва да следвате при упражняване на вашата професия?	21
36. Кои правила не се отнасят до вас?	21
Б. УСТАНОВЯВАНЕ	22
Б.1 Общи правила	22
37. Към кого да се обърнете, за да подадете заявление за признаване?.....	22
38. Какви документи може да поиска от вас да подадете компетентният орган на държавата членка, в която желаете да работите?.....	22
39. Може ли сами да предоставите допълнителни документи и има ли полза от това?	24
40. Има ли право компетентният орган на приемащата държава членка да изиска оригиналните документи или заверени копия?	24
41. Трябва ли да бъдат преведени всички документи?	24
42. В какви срокове следва да бъде разгледано заявлението ви за признаване?.....	25
43. Какви са вашите права, ако квалификацията ви бъде призната?.....	25
Б.2 Секторни професии.....	26
44. Как протича разглеждането на вашето заявление?	26
45. На какви условия трябва да отговорите, за да се ползвате от автоматично признаване?.....	26
46. Ползвате ли се от автоматично признаване, ако сте придобили квалификацията си преди датата на присъединяване на вашата държава към ЕС?	27
47. Каква процедура за признаване се прилага, ако нямате право на автоматично признаване?.....	29
Б.3 Професии в областта на занаятите, индустрията или търговията	29
48. Как протича разглеждането на вашето заявление?	29
49. На какви условия трябва да отговорите, за да се ползвате от автоматично признаване?.....	29
50. Каква процедура се прилага, когато автоматичното признаване не може да бъде предоставено?	30
Б.4 Професии, обхванати от общата система.....	30
51. Как протича разглеждането на вашето заявление?	30
52. Какви решения може да вземе компетентният орган?	30
53. Какво следва, ако има съществена разлика в образованието за една и съща професия?.....	31
54. Можете ли да избирате между период за приспособяване и изпит за правоспособност?	31
55. Как да се подготвите за изпита за правоспособност или за периода за приспособяване?.....	32
56. Трябва ли сами да организирате периода на приспособяване?	32
57. Какво представлява периодът за приспособяване?	32
58. Ще получавате ли възнаграждение по време на периода за приспособяване?	32
59. Какво представлява изпитът за правоспособност?.....	32
60. Колко изпита за правоспособност следва да се организират годишно?	33
61. Имате ли право да се явите повече от един път на изпита за правоспособност?	33
62. В какъв срок след изпита за правоспособност или след периода за приспособяване компетентният орган следва да вземе решение?	33
III. РАЗХОДИ	34
63. Може ли да се изисква от вас да поемете част от разходите за разглеждане на вашето заявление в приемащата държава членка?.....	34
64. Може ли да се изисква от вас да заплатите такса за изпита за правоспособност или за периода за приспособяване?	34
IV. ОБЖАЛВАНЕ.....	35
65. Какви права имате в случай на обжалване?	35
V. ЕЗИКОВИ ИЗИСКВАНИЯ	36
66. Може ли да се изисква от вас да владеете езика на приемащата държава членка?	36
67. Може ли да се изисква от вас да се явявате системно на проверка за езиковите умения?.....	36
VI. МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ	37
68. Какво се случва, ако националните органи във вашата държава по произход са забранили или са ограничили упражняването на професията от ваша страна?	37
69. Какво следва, ако се установи, че сте използвали фалшива диплома?.....	37
70. Какви са вашите права, ако сте специалист и е изпратено предупреждение до държавите членки?.....	37
VII. КЪМ КОГО ДА СЕ ОБЪРНЕТЕ ПРИ ВЪЗНИКВАНЕ НА ПРОБЛЕМ?	38
71. Кой може да ви помогне на национално ниво?.....	38

ВЪВЕДЕНИЕ

ПРАВА НА ГРАЖДАНИТЕ В ЕВРОПА

Правото на европейските граждани да упражняват стопанска дейност в друга държава от ЕС е основно право, залегнало в [Договора за функционирането на Европейския съюз](#). Въпреки това, в рамките на правилата на единния пазар, и по-специално съгласно принципа на пропорционалност, всяка държава може да разреши достъп до определена професия само ако лицето има специфична професионална квалификация. Това представлява пречка пред свободното движение на специалисти в ЕС, тъй като лицата, които могат да упражняват същата професия в друга държава членка, притежават друга професионална квалификация — а именно квалификацията, придобита в собствената им държава.

ЕС създаде правила, за да гарантира, че държавите членки следят отблизо начина на регламентиране на професиите в бъдеще, по отношение на това дали са недискриминационни, обосновани за защита на императивни съображения от обществен интерес и необходими за постигането на тази защита (Директива (ЕС) 2018/958).

Има и правила, които улесняват взаимното признаване на професионалните квалификации за държавите от ЕС. Това е целта на [Директива 2005/36/ЕО](#) (директивата) относно признаването на професионалните квалификации, изменена с Директива 2013/55/ЕС. Въпреки че това може да прави признаването по-лесно, на практика не съществува единствено решение за признаването на професионалните квалификации в рамките на ЕС.

Настоящата директива е допълнена от [Кодекс за поведение](#). В него се обясняват добрите и лошите национални практики за признаване на професионалните квалификации.

КАК ДА ИЗПОЛЗВАТЕ НАСТОЯЩОТО РЪКОВОДСТВО?

Настоящото ръководство използва формат, който разяснява лесно и под формата на въпроси и отговори какви са вашите права, когато желаете професионалните ви квалификации да бъдат признати в друга държава от ЕС.

Първо трябва да проверите дали Директива 2005/36/ЕО се отнася за вас, като прочетете въпросите и отговорите в раздел I.

Ако това е така, трябва да си зададете въпроса дали желаете да упражнявате вашата професия в друга държава членка временно или постоянно (вж. въпрос 13). Правилата на директивата се различават за тези два случая:

- ако желаете да упражнявате професията си временно в друга държава членка, трябва да прочетете раздел II.A;
- ако желаете да се установите за постоянно в друга държава членка, трябва да прочетете раздел II.B.

Правилата на директивата се различават в зависимост от професията. Съществуват три основни категории професии:

- професии, за които в ЕС са въведени минимални изисквания за обучение: „лекар“, „медицинска сестра с общ профил“, „лекар по дентална медицина“, „ветеринарен лекар“, „акушерка“, „фармацевт“ и „архитект“. В настоящото ръководство тези професии са определени като „секторни професии“;
- професии в областта на занаятите, индустрията и търговията, включени в приложение IV към Директива 2005/36/ЕО;
- всички други професии, наричани в настоящото ръководство „професии, обхванати от общата система“.

Затова трябва да проверите какви правила се прилагат за професията, за която сте придобили квалификация, както и за професията, която желаете да упражнявате в друга държава от ЕС. В раздел II ще намерите обяснение за различните правила.

И накрая, но не на последно място, можете да намерите информация по различни практически въпроси, като разходи, обжалване, езикови умения и органи за връзка, ако възникнат проблеми, съответно в раздели III, IV, V и VII от ръководството.

КЪДЕ МОЖЕТЕ ДА НАМЕРИТЕ ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ?

1) На [уебсайта на Комисията](#) можете да намерите допълнителна информация относно Директива 2005/36/ЕО (на английски, френски и немски език).

2) Държавите членки са длъжни да спазват Директива 2005/36/ЕО и трябва да я транспонират в националното си законодателство. Все пак настоящото ръководство не предоставя информация относно конкретните правила във всяка държава, които съответстват на разпоредбите на настоящата директива. [Националните помощни центрове](#) могат да ви предоставят необходимата информация за процедурата по признаване и за действащите разпоредби във всяка държава (необходими документи, дали професията е регламентирана или не, ниво на регламентиране и др.). Тяхната роля е да ви съдействат при признаването на професионалната ви квалификация и да ви дадат информация за националните разпоредби, регламентиращи професиите и тяхното упражняване, социалното законодателство и етичните норми.

3) По отношение на формалностите, които трябва да бъдат извършени в приемащата държава членка, можете да се свържете с [единичните звена за контакт](#), създадени с Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар. Те предоставят следната информация:

- списък на регламентираните професии в приемащата държава членка, включително данните за контакт с компетентните органи и помощните центрове, списък на регламентираното образование и обучение, както и обучението със специална структура (вж. въпрос 12), информация относно квалификациите и езиковите изисквания и процедурите по признаване и предоставяне на временни услуги в държавата, включително информация за таксите и документите, които трябва да бъдат представени;
- информация за това как да получите Европейската професионална карта (вж. въпрос 14);
- списък на професиите, които представляват потенциален риск за общественото здраве и безопасност и подлежат на предварителна проверка на квалификациите преди предоставянето на временни услуги (вж. въпрос 25);
- подробна информация относно начините за обжалване на решенията за признаване на професионалните квалификации.

4) [Базата данни на регламентираните професии](#) също съдържа информация за професиите, които са регламентирани в дадена държава.

I. МОЖЕТЕ ЛИ ДА СЕ ПОЛЗВАТЕ ОТ РАЗПОРЕДБИТЕ НА ДИРЕКТИВА 2005/36/ЕО?

Следните въпроси могат да ви помогнат да прецените дали можете да се ползвате от настоящата директива. Тези правила са приложими само ако са изпълнени определени условия.

1. Какво желаете — да работите или да учите в друга държава от ЕС?

Директива 2005/36/ЕО се отнася само за специалисти, които са напълно квалифицирани да упражняват дадена професия в една държава членка (т.е. които са завършили необходимото обучение, даващо им достъп до професията в тази държава, като за някои професии то може да включва както теоретично, така и практическо обучение) и които желаят да упражняват същата професия или професионални дейности в друга държава членка.

Директивата не е приложима за лица, които желаят да учат в друга държава членка, нито за такива, които започват курс на обучение в една държава и желаят да го продължат в друга. Последните могат да се обърнат към [Националните информационни центрове за академично признаване](#) за информация относно признаването на дипломите или курсовете.

2. Каква професия желаете да упражнявате?

Директива 2005/36/ЕО се прилага по принцип за всички професии, за които се изискват определени професионални квалификации за получаване на достъп до тях съгласно националното законодателство. По изключение процедурите по признаване съгласно посочената директива не се прилагат за професиите, за които се предвиждат специални разпоредби за признаване в други специфични законодателни актове на ЕС. Можете да намерите неизчерпателен списък на професиите, обхванати от директивата и други специфични законодателни актове на ЕС, като направите справка с [базата данни](#).

За повече информация относно дадена регламентирана професия можете да се свържете с [помощния център](#) в приемащата държава.

Съществуват специфични директиви, като например:

- Директива (ЕС) 2016/97 за застрахователните посредници;
- Директиви 77/249/ЕИО и 98/5/ЕО за адвокати, които желаят да практикуват в друга държава членка, като използват професионалните звания от своята държава по произход.

Съществуват също така многобройни специфични директиви в транспортния и морския сектор.

3. Каква е вашата националност?

Директива 2005/36/ЕО се прилага за граждани на ЕС и за граждани на Исландия, Норвегия и Лихтенщайн.

Тя се прилага и за швейцарски граждани въз основа на международно [споразумение между ЕС и Швейцария](#). Въпреки че основните правила за признаване са подобни на тези, които се прилагат между държавите от ЕС, съществуват някои различия. Например споразумението между ЕС и Швейцария ограничава свободата на предоставяне на услуги до 90 дни на календарна година, а Директива 2005/36/ЕО се прилага с някои адаптации и без промените, въведени от Директива 2013/55/ЕС, която я изменя. При съмнение се свържете с [помощния център на Швейцария](#).

Директива 2005/36/ЕО се прилага и за лица, които при представяне на искането за признаване са с гражданство на една от горепосочените държави, дори и преди това да са имали гражданство на трета държава. Това се отнася и за лица с двойно гражданство, едно от които е на трета държава. Например, може да се приложи за аржентински гражданин, който има и италианско гражданство.

4. Можете ли да се ползвате от директивата, ако сте гражданин на трета държава?

По принцип директивата не се прилага за граждани на трети държави (т.е. граждани на държави, различни от посочените във въпрос 3). Въпреки това някои правила относно признаването на дипломи съгласно директивата биха могли да се прилагат за вас, ако се ползвате от равно третиране с гражданите на приемащата държава членка съгласно разпоредбите на специфични директиви:

Вие сте **член на семейството** на гражданин на ЕС, който упражнява правото си на свободно движение в ЕС¹.

Пример: Американски лекар с френска диплома е женен за френска гражданка. Двойката живее във Франция, след което решава да се установи в Германия. В този случай френската медицинска диплома на лекаря трябва да бъде призната в Германия в съответствие с правилата на Директива 2005/36/ЕО.

- Вие имате статут на **дългосрочно пребиваващ**².
- Получили сте **единно разрешение** за работа в държава членка³.
- Вие сте притежател на **синя карта на ЕС**⁴. Равното третиране ще се прилага само за дейности, упражнявани в качеството на наето лице.
- Вие сте **сезонен работник**⁵.

Имате статут на **бежанец** в държава членка⁶. Бежанците следва да се третират като граждани на държавата членка, в която са получили статут на бежанец. Ако бежанец е придобил професионална квалификация в друга държа-

ва — членка на ЕС, държавата членка, която му е предоставила статута на бежанец, следва да признае тази професионална квалификация съгласно Директива 2005/36/ЕО.

Пример: Ако сте гражданин на Ирак, който притежава диплома по фармация, издадена в Нидерландия, и имате статут на бежанец в Белгия, вашата диплома по фармация следва да бъде призната в Белгия в съответствие с Директива 2005/36/ЕО. Ако обаче решите да се преместите в Германия, правилата на Директива 2005/36/ЕО няма да се прилагат, докато не получите статут на бежанец в Германия.

По отношение на **Обединеното кралство, Ирландия и Дания** равното третиране за гражданите на трети държави се прилага само за членове на семейството на гражданин на ЕС, който упражнява правото си на свободно движение в ЕС (Директива 2004/38/ЕО).

5. Къде желаете да бъдат признати вашите професионални квалификации?

Директива 2005/36/ЕО се прилага за държавите, посочени във въпрос 3.

Тя се прилага за хора, които искат да упражняват професия в друга държава членка, в която професията е регламентирана със задължителни изисквания за квалификация. Това означава, че държавата, в която желаете да упражнявате професията си, е различна от държавата, в която сте придобили квалификацията си. Наличието на „трансграничен“ елемент е предварително условие. В резултат на това директивата е неприложима в ситуации с чисто вътрешно естество за дадена държава.

⁽¹⁾ Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки (ОВ L 158, 30.4.2004 г.), член 24, параграф 1.

⁽²⁾ Директива 2003/109/ЕО на Съвета относно статута на дългосрочно пребиваващи граждани от трети страни (ОВ L 16, 23.1.2004 г.), изменена с Директива 2011/51/ЕС, член 11, параграф 1, буква в) и член 21, параграф 1.

⁽³⁾ Директива 2011/98/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно единна процедура за кандидатстване на граждани на трети държави за единно разрешение за пребиваване и работа на територията на държава членка и относно общ набор от права за работници от трети държави, законно пребиваващи в държава членка, член 12, параграф 1.

⁽⁴⁾ Директива 2009/50/ЕО на Съвета от 25 май 2009 г. относно условията за влизане и пребиваване на граждани на трети държави за целите на висококвалифицирана трудова заетост (ОВ L 155, 18.6.2009 г.), член 14, параграф 1, буква г) и член 14, параграф 4.

⁽⁵⁾ Директива 2014/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 г. относно условията за влизане и престой на граждани на трети държави с цел заетост като сезонни работници, член 23, параграф 1, буква з).

⁽⁶⁾ Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 337, 20.12.2011 г.), член 28.

Пример: Директивата се прилага на-пример ако сте инженер с италианско гражданство, придобили сте изцяло квалификацията си в Италия и желаете да упражнявате професията инженер в Испания, както и ако сте кинезитерапевт с френско гражданство, придобили сте изцяло своята квалификация в Белгия и желаете да работите като кинезитерапевт във Франция. Тя обаче не се прилага, ако сте лекар с белгийско гражданство, придобили сте квалификацията си в белгийския регион Валония и искате да работите в белгийския регион Фландрия, или ако сте лекар с унгарско гражданство, който е придобил квалификацията си във Франция и иска да работи в същата държава.

Професионалните ви квалификации трябва да бъдат признати само ако възнамерявате физически да прекосите границата, за да предоставяте своите услуги. Ако сте получили работа от друга държава членка, например по електронен път, като например анализ на рентгенова снимка, и не се местите физически в тази държава, не е необходимо професионалните ви квалификации да бъдат признати (вж. и въпрос 14). В този случай може да се прилагат [Директива 2000/31/ЕО относно електронната търговия](#), [Директива 2006/123/ЕО за услугите](#) или специфичните секторни директиви.

6. Къде сте придобили професионалните си квалификации?

Директива 2005/36/ЕО е приложима, ако сте придобили професионалните си квалификации в някоя от държавите, посочени във въпрос 3.

Ако сте получили професионалните си квалификации на друго място, процедурата по признаване съгласно Директива 2005/36/ЕО се прилага само ако сте работили в продължение на най-малко три години в държавата членка, която е признала квалификациите ви съгласно националните правила, и впоследствие сте поискали признаване в друга държава членка.

Пример: Вие имате френско гражданство и сте придобили професионалната си квалификация за акушерка в Канада. „Първото“ признаване на тази квалификация в държава от ЕС (например Франция) не е обхванато от процедурата по признаване съгласно Директива 2005/36/ЕО, а от националните правила на тази държава. Ако обаче работите във Франция в продълже-

ние на три години след признаването на вашите квалификации и след това решите да се преместите в Белгия, ще се прилага процедурата по признаване съгласно Директива 2005/36/ЕО (общата система).

7. Как да разберете дали сте придобили квалификациите си в държава членка или в трета държава⁷⁾?

Вие сте придобили вашите квалификации в държава членка, ако те са издадени от компетентния орган на държава членка и ако вашето обучение е проведено основно в ЕС. Приемащата държава членка, от която е поискано да признае такива квалификации на територията си, разполага с известна свобода на преценка по отношение на оценката на понятието „обучение, проведено основно в ЕС“ въз основа на принципите на недискриминация и пропорционалност. В своята оценка тя може да вземе предвид не само продължителността на обучението в държавата от ЕС по време на целия период на обучение, но също и кои предмети са преподавани или кои изпити са взети в държавата от ЕС и тяхното значение за професията в приемащата държава членка. Ако квалификациите не се считат за квалификации на ЕС от приемащата държава членка, тя трябва да обясни на заявителите причините за това.

Пример: Ако сте преминали обучение за инженер с продължителност пет години, три от които в Украйна и две в Дания, и квалификациите ви са придобити от датски орган, това не означава непременно, че когато подавате заявление за признаване на квалификациите ви във Франция, те ще бъдат третирани като квалификации на ЕС. Франция ще прецени дали ще може да счете вашите квалификации за квалификации на ЕС, като вземе предвид не само продължителността на отделните части на обучението, но и естеството и съдържанието на различните му части, като в този случай ще се прилага директивата; в противен случай ще се прилага френската национална процедура по признаване. От друга страна, ако сте преминали курс по професионално обучение с продължителност четири години в Дания и една година в Украйна, но дипломата ви е издадена от украински орган, вие имате диплома, получена в държава извън ЕС (вж. също въпрос 6).

(⁷⁾ Това се отнася за държави, различни от посочените във въпрос 3.

Това правило обаче не се прилага за професии в областта на здравеопазването, за които са въведени общи минимални изисквания за обучение в ЕС (лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар, акушерка и фармацевт), нито за архитекти с квалификации, които отговарят на общите изисквания за обучение (вж. въпрос 45).

За тези професии е достатъчно дипломата да е издадена от държава членка, независимо от продължителността и съдържанието на обучението, проведено в трета държава; при издаването на дипломата държавата членка трябва да гарантира, че вашето обучение отговаря на минималните изисквания, посочени в директивата.

Следва да се отбележи, че директивата включва признаването от държавите членки на професионални квалификации, придобити в друга държава членка. Това обаче не включва признаването от държавите членки на предишни решения за признаване, приети от друга държава членка.

В резултат на това, ако притежавате професионални квалификации, получени във вашата държава членка по произход, които са признати от друга държава членка съгласно директивата, не можете да използвате това решение, за да получите права във вашата държава членка по произход, различни от правата, произтичащи от професионалните квалификации, придобити в нея, освен ако не се предоставят доказателства, че са придобити допълнителни професионални квалификации в приемащата държава членка.

8. Приложима ли е директивата, ако сте се обучавали дистанционно или в лицензиран филиал на учебно заведение?

Директива 2005/36/ЕО не изисква от вас да сте завършили цялото си обучение или части от него в държавата членка, в която са получени квалификациите ви. Може да сте се обучавали дистанционно или в лицензиран филиал на учебно заведение. Лицензиран филиал е учебно заведение, което е сключило франчайзингово споразумение с учебна институция в друга държава членка. По силата на това споразумение обучението се провежда в лицензирания филиал на учебното заведение, но

придобитото образование се утвърждава от учебна институция, която се намира в другата държава членка и квалификациите се получават от същата тази институция. Следователно това са квалификации, придобити в друга държава членка.

За да бъдат признати такива квалификации в приемащата държава членка съгласно директивата, трябва да бъдат изпълнени определен брой условия. Обучението, което се провежда в лицензирания филиал, трябва да бъде официално одобрено от институцията, която издава дипломата. Необходимо е също така дипломата от лицензирания филиал да бъде същата като дипломата, издавана, когато обучението се провежда изцяло в държавата членка, в която се намира учебното заведение, издаващо дипломата. Освен това е необходимо дипломата от лицензирания филиал да предоставя същите права на достъп до професията в държавата членка, в която се намира учебното заведение, издаващо дипломата. Изпълнението на тези условия може да бъде проверено от приемащата държава членка.

Пример: Италиански университет е сключил франчайзингови споразумения с гръцки учебни заведения. Гръцки гражданин, който се обучава за инженер в Гърция в един такъв лицензиран филиал на учебно заведение, след като завърши курса на обучение и издържи успешно изпитите си, ще получи диплома за инженер от италианския университет. Следователно това са квалификации от друга държава членка.

9. Професията, която желаете да упражнявате в друга държава членка, регламентирана ли е в приемащата държава членка?

Директива 2005/36/ЕО се прилага само за регламентираните в приемащата държава членка професии, а именно за професиите, достъпът до които или упражняването на които в приемащата държава членка се осъществява посредством притежаването на определени професионални квалификации съгласно законите или административните разпоредби. Това означава, че Директива 2005/36/ЕО се прилага във вашия случай, ако професията, която желаете да упражнявате в дадена приемаща държава членка, е регламентирана в същата държава членка.

Пример: Във Франция законът предвижда, че само хора, преминали професионална подготовка в рамките на средното образование, могат да работят като фризьори; следователно професията е регламентирана във Франция и в резултат на това за вас ще се прилага Директива 2005/36/ЕО, ако искате да работите като фризьор във Франция.

За да разберете дали професията е регламентирана в приемащата държава членка, можете да се свържете с [помощния център](#) в приемащата държава членка.

Можете да намерите и [списък на регламентираните професии](#).

Що се отнася до професиите „лекар“, „медицинска сестра с общ профил“, „акушерка“, „фармацевт“, „ветеринарен лекар“ и „лекар по дентална медицина“, Директива 2005/36/ЕО въведе общи минимални стандарти за обучение и тези професии са регламентирани във всички държави членки.

10. Какво става, ако професията, която желаете да упражнявате, не е регламентирана в приемащата държава членка?

Можете да я практикувате при същите условия като гражданите на съответната държава (вж. въпрос 43) и не е необходимо професионалните ви квалификации да бъдат признати в съответствие с Директива 2005/36/ЕО. Стойността, която имат квалификациите ви, зависи от състоянието на пазара на труда, а не от правни норми.

Въпреки това, независимо че вашата професия не може да бъде регламентирана като такава в приемащата държава членка, дейностите, свързани с нея във вашата държава членка по произход, могат да бъдат запазени за друга професия в приемащата държава членка. В този случай, за да можете да упражнявате тези запазени дейности, трябва да подадете заявление за признаване на вашите квалификации. Можете да получите частичен достъп и компетентните органи следва да ви уведомят за тази възможност, когато разгледат вашето искане за признаване (вж. въпрос 50).

Пример: Вие сте учител по математика във Франция и искате да работите в Германия. Учителите в Германия обаче трябва да преподават два предмета; в този случай германските органи следва да направят оценка на възможността за частичен достъп до професията, т.е. дали можете да преподавате само математика.

11. Регламентираната професия, която желаете да упражнявате, същата ли е като тази, за която сте придобили квалификация?

Директива 2005/36/ЕО се прилага само ако професията, която желаете да упражнявате в приемащата държава членка, е еквивалентна на професията, за която сте придобили квалификация във вашата държава членка по произход.

Пример: Директива 2005/36/ЕО не се прилага, ако сте придобили квалификация за работа като агент по недвижими имоти в Испания, а желаете да работите като адвокат във Франция.

Наименованието или званието на дадена професия само по себе си не е решаващият критерий при преценката дали професията е еквивалентна. От решаващо значение е съпоставимостта на извършваните професионални дейности.

12. Регламентирана ли е във вашата държава членка по произход професията, която желаете да упражнявате, или обучението за упражняването на тази професия?

Този въпрос не се отнася за професиите „лекар“, „медицинска сестра с общ профил“, „лекар по дентална медицина“, „ветеринарен лекар“, „акушерка“ и „фармацевт“, тъй като те са регламентирани във всички държави членки. Той не се отнася и за професиите в областта на занаятите, търговията и индустрията, посочени в приложение IV към Директива 2005/36/ЕО, тъй като те се ползват от автоматично признаване в рамките на системата за установяване (вж. въпрос 49), нито за архитектите, които също се ползват от автоматично признаване в рамките на системата за установяване (вж. въпрос 45).

Когато нито професията, за която притежавате необходимата квалификация или която практикувате, нито обучението за упражняването на тази професия са регламентирани в държавата членка, в която сте придобили квалификациите си, компетентният орган на приемащата държава членка може да изиска да сте упражнявали въпросната професия в продължение на минимум една година на пълно работно време в държава членка, в която тази професия не е регламентирана (вж. въпрос 9 за определението за регламентирана професия). Ако сте упражнявали професията си на непълно работно време, продължителността на съответния ви професионален стаж трябва

да отговаря на изискваната продължителност на пълно работно време.

Даден курс на обучение се счита за регламентиран, когато нивото и съдържанието му са определени от законови или подзаконови разпоредби или се контролират от държавата членка, в която се провежда. За определеното на регламентирана професия направете справка с въпрос 9.

За да разберете дали професията или обучението ви за нея са регламентирани, обърнете се към [помощния център](#) в приемащата държава членка.

Можете също така да направите справка в [списък на регламентираните професии](#).

II. КОИ ПРАВИЛА НА ДИРЕКТИВА 2005/36/ЕО СА ПРИЛОЖИМИ ВЪВ ВАШИЯ СЛУЧАЙ?

13. Желаете ли да упражнявате професионална дейност в друга държава членка на временен или случаен принцип или да се установите в нея за постоянно?

Приложимите правила са различни в зависимост от това дали искате да се установите в държава членка, различна от вашата държава членка по произход, или просто временно да работите и предоставяте услуги в държава членка, различна от вашата(ите) държава(и) членка(и) на установяване.

Вие се установявате в една държава членка, когато пребивавате в нея трайно и постоянно.

Пример: Ако сте логопед, квалифициран в Белгия, който напуска Белгия и отваря за постоянно кабинет за консултации във Франция, вие се установявате във Франция. Ако сте словашки инженер и работите на постоянен договор в установено в Чешката република дружество, вие сте установени в Чешката република.

В тези два случая можете да се ползвате от правилата на Директива 2005/36/ЕО, които са приложими по отношение на установяването.

Ако обаче вече сте законно установени в държава членка по смисъла на Директива 2005/36/ЕО (вж. въпрос 15) и желаете да упражнявате професията си в друга държава членка на временен или случаен принцип, вие предоставяте услуги в тази държава членка и следователно за вас се отнасят правилата на Директива 2005/36/ЕО, които са приложими по отношение на предоставянето на услуги. Временният характер на услугите се преценява за всеки конкретен случай.

Пример: Испански ветеринарен лекар, който работи като заместник във ветеринарен кабинет в Португалия в продължение на три месеца, е доставчик на услуги в Португалия; естонски лекар, който три дни в месеца отива да преглежда пациенти във Финландия, е доставчик на услуги във Финландия; испански професионален водач, който работи на петролна платформа в Норвегия в продължение на четири месеца, също предоставя услуги.

14. Можете ли да използвате процедурата за Европейска професионална карта (ЕПК), за да бъдат признати професионалните ви квалификации?

ЕПК е електронна процедура за признаване на вашите професионални квалификации или за представяне на декларация с цел предоставяне на временни услуги в друга държава от ЕС, където вашата професия е регламентирана. ЕПК не е физическа карта, а онлайн процедура за признаване, достъпна за определени професии.

Понастоящем можете да използвате ЕПК само ако сте:

- медицинска сестра с общ профил;
- фармацевт;
- физиотерапевт;
- планински водач; или
- агент по недвижими имоти.

Можете да изберете дали да подадете заявление за ЕПК, или да използвате традиционните процедури, предвидени в Директива 2005/36/ЕО. Ако следвате процедурата за ЕПК, ще можете да изтеглите сертификат за ЕПК, което ще послужи като доказателство за решение за признаване на вашите квалификации или като предварителна декларация за временно предоставяне на услуги.

За да научите повече за начина на работа на ЕПК, нейните предимства, изисквания за документи и евентуални такси, вж. специализирания [раздел за ЕПК](#) на уебсайта „Вашата Европа“.

За да подготвите заявление за ЕПК, направете справка с документа [Европейска професионална карта Наръчник за специалисти](#).

За да подадете заявление за ЕПК, използвайте [онлайн инструмента за ЕПК](#).

Можете да проверите валидността на ЕПК по всяко време с помощта на инструмента за [проверка на валидността](#) на ЕПК.

Моля, имайте предвид, че процедурата за ЕПК не се прилага за Швейцария.

A. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИ НА ВРЕМЕНЕН И СЛУЧАЕН ПРИНЦИП

Когато желаете да упражнявате професията си временно в друга държава членка, приложимите правила са по-гъвкави, отколкото ако желаете да се установите за постоянно, при условие че отговаряте на определени изисквания. В повечето случаи не е необходимо да представяте квалификациите си за одобрение и можете да започнете да упражнявате професията си веднага. Все пак може да е необходимо да предоставите определени данни на органа на приемащата държава членка.

Въпросите по-долу показват какви формалности може да се наложи да спазите и уточняват вашите права в случай на проверка на квалификациите ви.

A.1 Общи правила

15. Какво означава временно и случайно предоставяне на услуги?

Ако сте законно установени в една от държавите, посочени във въпрос 3, и възнамерявате физически да предоставяте услуги на територията на приемащата държава членка на временен и случаен принцип, националните органи оценяват този временен и случаен характер на предоставянето на услуги за всеки отделен случай, по-специално по отношение на срока, честотата, редовността и непрекъснатостта⁶.

Органите не могат да определят максимален срок или честота по подразбиране, приложими за всички или за определени видове доставчици на услуги, извън които предоставянето на услуга или определен вид услуга в друга държава членка не могат да се считат за предоставяне на услуги по смисъла на правото на ЕС.

Услугите съгласно правото на ЕС могат да бъдат предоставяни за продължителен период от време, дори в продължение на няколко години, ако се предоставят например във връзка с изграждането на голяма сграда. Следователно доставчик на услуги може да се снабди с необходимата инфраструктура за извършване на въпросните услуги в приемащата държава членка, като например офис, зали или кабинети за консултации.

При оценката на временния и случаен характер на предоставянето на услуги органите могат да вземат предвид вида дейност, като например сезонна дейност. Следователно дори по-кратките периоди на работа в друга държава членка не означават непременно, че трябва да се прилагат правилата за свободно предоставяне на услуги. Например ски инструктор от държава членка А предоставя своите услуги всяка година по време на ски сезона от ноември до март в държава членка Б. Може да се счита, че в действителност той е установен като ски инструктор в държава членка Б, тъй като извън сезона няма да работи като ски инструктор в държавата членка А. Следователно неговата основна дейност през годината като ски инструктор ще се осъществява в държава членка Б.

В случай на сезонни дейности държавите членки могат да извършват проверки, за да проверят временния и случаен характер на услугите, предоставяни на тяхна територия. Приемащата държава членка може веднъж годишно да изисква информация за действително предоставените услуги на нейна територия, ако тази информация все още не е предоставена на доброволна основа от доставчика на услугите.

Ако органите на държава членка не могат да докажат, че дадено лице е действително установено на нейна територия, те трябва да прилагат правилата за предоставяне на услуги на временен и случаен принцип. Това не пречи да разгледат въпроса отново на по-късен етап.

Ако вие предоставяте услуга в приемащата държава членка, без да напускате вашата държава членка по произход, в този случай може да се прилага Директива 2000/31/ЕО относно електронната търговия или Директива 2006/123/ЕО относно услугите, а не Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации.

16. Какво означава терминът „законно установен“?

За предоставяне на услуги на временен и случаен принцип трябва да сте законно установени в една от държавите, посочени във въпрос 3.

⁽⁶⁾ Съответната съдебна практика на Съда на Европейския съюз: Решение от 30 ноември 1995 г., C-55/94 *Gebhard*, EU:C:1995:411; Решение от 11 декември 2003 г., C-215/01 *Schnitzer* EU:C:2003:662; Решение от 18 ноември 2010 г., C-458/08. Комисия/Португалия, EU:C:2010:692.

За Швейцария се прилагат специални правила, когато правото за предоставяне на услуга е ограничено до период, който не надвишава 90 дни действителна работа за една календарна година.

Ако в държавата, в която сте установени, професията, за която сте придобили квалификация, и образованието, даващо право на упражняването на тази професия, не са регламентирани (вж. въпроси 9—12), приемащата държава може да постави изискване да сте упражнявали въпросната професия в държавата членка на установяване в продължение на една година.

Това изискване обаче не може да ви бъде наложено, ако сте архитект, лекар с базово обучение по медицина, общопрактикуващ лекар, лекар със специализация по медицина, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар, акушерка или фармацевт, които се ползват от автоматичното признаване (вж. въпрос 45), или ако упражнявате професии в областта на занаятите, индустрията или търговията, посочени в приложение IV към Директива 2005/36/ЕО, и отговаряте на условията за ползване от автоматично признаване съгласно системата за установяване (вж. въпрос 49).

Вие сте законно установени, когато отговаряте на всички условия за упражняване на професия в дадена държава членка (вж. въпрос 43) и не ви е наложена забрана, дори и временна, за упражняването на тази професия. Можете да бъдете законно установени в качеството на наето лице или на самостоятелно заето лице. Не е задължително да упражнявате професията към момента, в който планирате предоставянето на услуга.

Пример: Вие сте френски архитект, вписан в професионалния регистър на архитектите; вие сте законно установен във Франция, дори и все още да не упражнявате професията на архитект във Франция. Ако обаче не сте вписан в професионалния регистър, нямате статут на законно установено лице.

Пример: Вие работите в Белгия като ветеринарен лекар във ветеринарна клиника. Вие сте законно установен в Белгия.

17. Необходимо ли е да подавате декларация?

Това зависи от националното законодателство.

Когато за първи път ще предоставяте услуга на територията на друга държава членка, тя може да поиска да подадете декларация. Тук не става въпрос за искане на разрешение за упражняване на вашата професия. Директивата не задължава държавите членки да изискват такава декларация; това е възможност, която държавите членки могат да използват единствено в рамките на директивата и Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС). Ако държавата членка реши да поиска такава декларация, може да е необходимо да я подавате веднъж годишно, заедно с информацията за всякакви съществени промени във вашето положение, ако възнамерявате да предоставяте услуги на територията на тази държава членка през въпросната година. Декларацията следва да бъде в писмен вид, но може да бъде подадена по някой от следните начини: с писмо, препоръчано писмо, по факс, по електронна поща и т.н., като бъде адресирана до компетентните органи на приемащата държава.

Ако професията, която желаете да упражнявате, включва потенциален риск за общественото здраве и безопасност, органът на приемащата държава членка има право да провери вашите квалификации, преди да започнете да работите. За повече информация направете справка с раздел А.2. Ако имате право да използвате процедурата за ЕПК (вж. въпрос 14), вместо подаването на предварителна декларация можете да подадете заявление за издаване на ЕПК за предоставяне на услуги на временен или случаен принцип. След като бъде издадена, ЕПК остава в системата в продължение на осемнадесет месеца и може да се подновява за нови периоди от осемнадесет месеца.

Ако подадете заявление за ЕПК, вашето заявление се подава директно на определените органи чрез онлайн инструмента за ЕПК (вж. въпрос 14).

Можете да подадете тази декларация във всеки един момент преди предоставянето на услугата за първи път. Приемащата държава членка не може да постави изискване за подаване на тази декларация няколко месеца или дни преди да започнете да предоставяте услуга. Необходимо е обаче да знаете, че в зависимост от вашата професия разглеждането на декларацията ви може да отнеме до пет месеца (вж. въпроси 24 и 33). Можете също така да подадете декларацията, ако възнамерявате да предоставяте услуга в тази държава членка, дори ако не знаете точно кога. Във

всички случаи вие трябва да решите кой момент е най-подходящ за подаване на декларацията, преди да започнете да предоставяте услугата.

Пример: Вие сте планински водач от Полша и искате да упражнявате професията си за първи път в Австрия в продължение на две или три седмици през следващия летен сезон, без все още да знаете къде и кога. Можете да подадете декларацията си през есента на предходната година, в случай че квалификациите ви трябва да бъдат проверени (вж. въпроси 26–36), за да сте сигурен, че можете да започнете работа в Австрия, когато стане време за това. От друга страна, ако вече сте предоставяли услуги в Австрия, нямате нужда от повторна проверка на вашите квалификации и можете да упражнявате професията си, след като сте подали декларацията си. Оттам нататък можете да подадете декларацията си много по-късно, например през ноември или декември, дори и в деня, преди да започнете да предоставяте услугите.

Ако подадете заявление за ЕПК, в рамките на една седмица от получаването на вашето заявление органът на държавата по произход първо ще провери вашето заявление и ще ви информира за всички липсващи документи чрез онлайн инструмента за ЕПК. Когато заявлението е попълнено, органът на държавата по произход разполага с три седмици, за да издаде ЕПК за временно предоставяне на услуги в приемащата държава. ЕПК удостоверява, че сте спазили изискването за предоставяне на предварителна декларация.

18. Как да разберете дали или пред кой орган следва да подадете декларация?

Благодарение на помощния център във вашата държава членка по произход или в приемащата държава членка, чиято функция е да ви помогне да получите признаване на квалификациите ви, можете да намерите **компетентния орган**, който си сътрудничи с централните за подпомагане в други държави членки.

Можете също така да подадете декларацията си директно чрез **единично звено за контакт** на дадена държава членка. Това ви позволява да изпълните всички необходими процедури и формалности за упражняването на вашата

професия в приемащата държава членка от разстояние и по електронен път, включително да подадете декларацията си.

Ако имате право да използвате процедурата за ЕПК (вж. въпрос 14), онлайн инструментът за ЕПК ще предаде вашето заявление директно на определения орган. Можете да използвате този инструмент, за да следите статуса на вашето заявление.

19. Каква информация следва да посочите в декларацията?

Най-вероятно ще трябва да предоставите вашето пълно име, данни за контакт (адрес, телефон, електронен адрес и др.), гражданство, професията, за която сте придобили квалификация в държавата членка, в която сте законно установен, и професията, която желаете да упражнявате в приемащата държава членка.

Може също така да трябва да предоставите информация за евентуална застраховка за професионална отговорност, като например наименованието на вашето застрахователно дружество, номер на договор, ако има такъв, и др.

За да се улесни обработката на вашето заявление, можете също така да посочите дали предоставяте услугите си на територията на въпросната държава членка за първи път, или кандидатствате за годишно подновяване.

Ако решите да подадете заявление за ЕПК, ще трябва да попълните онлайн формуляра за подаване на заявление, като използвате онлайн инструмента за ЕПК (лични данни, данни за контакт, държава на законно установяване, приемаща държава, съответната професия, дали дипломата ви дава право на автоматично признаване или придобити права, информация за евентуална застраховка за професионална отговорност). Вижте документите с насоки, посочени във въпрос 14, преди да подадете заявление за ЕПК.

20. Каква информация не трябва да бъде изисквана?

Приемащата държава членка няма право да изисква от вас да посочите мястото и/или датата, и/или продължителността на предоставяне на услугата на нейната територия, нито броя или идентичността на участниците във вашата група, в случай че придружавате група

клиенти в приемащата държава членка. Също така няма право да изисква от вас да посочите адрес в приемащата държава членка.

21. Какви допълнителни документи към декларацията могат да се изискват?

Приемащата държава членка може да постави изискване да приложите към декларацията следните документи, преди да започнете да предоставяте услугата на нейната територия или при промяна на ситуацията, установена с един от тези документи:

- документ, удостоверяващ гражданството;
- документ, удостоверяващ, че сте законно установен в държава членка и че не ви е наложена забрана, било то и временна, за упражняване на професията.

Пример за документи, които удостоверяват законното установяване:

Когато професията е регламентирана в държавата членка, в която сте законно установен: например удостоверение от компетентния орган, от компетентния професионален съюз, копие на разрешителното за упражняване на професията.

Когато професията не е регламентирана в държавата членка, в която сте законно установен: например копие на разрешителното за упражняване на професията, ако има такова, извлечение от търговския регистър, удостоверение от професионалната асоциация, удостоверение от работодателя, придружено от справка за социалното осигуряване или за данъчното състояние.

Задължително е в документа ясно да бъде посочена съответната професия.

Ако в представения документ не е посочено дали ви е наложена временна или окончателна забрана за упражняване на професията, може да е необходимо да представите втори документ, за да докажете, че нямате временна забрана.

От вас може да се изиска само да представите документ, доказващ законното установяване, което действително съществува в държавата членка, в която сте законно установени.

Пример: Свидетелство за съдимост, удостоверение от съдебен орган или от полицията и др.

■ удостоверения за вашите професионални квалификации

Това е квалификацията, която ви дава право да упражнявате професията, когато тя е регламентирана в държавата членка, в която сте придобили тази квалификация. Може да бъде и професионалният ви стаж. Ако професията не е регламентирана, това е квалификацията, удостоверяваща полученото обучение, което ви е подготвило за упражняването на тази професия, или, при липсата на квалификация — вашият професионален стаж (вж. точката по-долу).

- документ, доказващ, че сте упражнявали въпросната професия в продължение на минимум една година през последните десет години, когато нито професията, нито обучението са регламентирани в държавата членка, в която сте законно установен (вж. въпроси 9 и 12). Можете да докажете това по различни начини: например чрез удостоверение от работодателя, справка за данъчното състояние и др.;
- документ, доказващ, че никога не сте осъждан или признаван за виновен за извършване на наказуемо деяние, ако упражнявате професия в областта на сигурността (например охранител в частния охранителен сектор), здравеопазването или обучението на малолетни и непълнолетни лица и деца, и приемащата държава членка прилага същите изисквания за своите граждани.

Ако решите да подадете заявление за ЕПК, от вас може да се изиска да заредите на онлайн инструмента за ЕПК копия на горепосочените документи, ако приемащата държава членка ги поиска.

Съгласно правилата на ЕПК вашата държава членка трябва да може да ви помогне при подаването на заявлението ви и да провери дали то е точно и пълно в зависимост от изискванията на съответната приемаща държава членка. Органите също така ще удостоверят автентичността и валидността на вашите документи.

Съгласно правилата на ЕПК органите на вашата държава членка по произход не могат да изискват от вас следните документи:

- документ, доказващ вашето законно установяване, ако органът на държавата по произход е в състояние да потвърди вашето законно установяване с вътрешни административни средства;

- **всяко свидетелство или документ**, който органът на държавата по произход е компетентен да издава съгласно национално-то законодателство.

В тези случаи органът следва да издаде документите и да ги зареди директно във вашето досие за ЕПК.

Компетентният орган на съответната приемаща държава членка не може да откаже да ви издаде ЕПК въз основа на липса на документ, удостоверяващ владението на език, и не може да задължи представянето на документ за владението на език при подаването на заявление за ЕПК. Въпреки това е възможно приемащата държава членка да изиска известно равнище на владение на език за някои професии, като например за професиите, които имат последици за безопасността на пациентите, след като е издала вашата ЕПК. При подаването на заявление за ЕПК ще можете да представите всеки един документ, доказващ владението на език, който след това може да се изисква от приемащата държава членка след издаването на ЕПК. За повече информация вж. раздел V относно езиковите изисквания.

За конкретна информация относно изискванията за документи за ЕПК в приемащите държави, направете справка със **симулатора за документи за ЕПК**, който се намира в специалния раздел на уебсайта „Вашата Европа“ (вж. въпрос 14).

22. Има ли право компетентният орган на приемащата държава членка да изисква оригиналните документи или заверени копия?

Органът на приемащата държава членка няма право да изисква от вас оригиналните документи. Той обаче има право да изиска заверени копия на важни документи, като удостоверения за професионални квалификации и документите, доказващи професионалния ви стаж.

Ако не можете да предоставите заверени копия на един или повече документи, органът трябва сам да провери автентичността на документа, като се обърне към органа на държавата членка, в която сте законно установен.

Ако решите да подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), от вас може да се изиска да заредите на онлайн инструмента за ЕПК заверени копия само ако вашата държава по произход не може да провери валидността и автентичността на вашите документи и ако приемащата дър-

жава изисква заверени копия. Във всеки случай държавата по произход не може да изисква заверени копия, без преди това да се е опитала да ги провери с административни средства.

Приемащата държава членка не може да изисква от вас да предоставите заверено копие на официални документи, доказващи вашето гражданство, като паспорт или лична карта.

23. Необходимо ли е всички документи да бъдат преведени и заверени?

Компетентният орган на приемащата държава членка няма право да изисква превод на документите, освен ако това не е необходимо за обработката на вашето заявление.

Заверен превод се изисква само за важните документи.

Пример: Удостоверения за професионални квалификации, сертификати, свързани с продължителността и вида на професионалния стаж.

Въпреки това, ако сте лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, акушерка, ветеринарен лекар, фармацевт или архитект, чиито квалификации са посочени в приложение V към Директива 2005/36/ЕО, не се изисква превод, тъй като това не е от съществено значение за обработката на вашето заявление. Компетентният орган може лесно да провери дали наименованието на квалификациите ви съответства на посоченото в приложение V.

Органът на приемащата държава членка също така няма право да изисква заверен превод на стандартни документи като лични карти, паспорти и др.

Имате право да изберете дали да заверите преводите при компетентен орган на вашата държава членка по произход или на приемащата държава членка. Органът на приемащата държава членка е длъжен да приеме преводите, заверени от компетентен орган на вашата държава членка по произход.

Ако решите да подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), може да бъде поискано от вас да заредите на онлайн инструмента за ЕПК преводите на документите само ако приемащата държава изисква преводи и единствено за документите, за които се допуска изискване за превод съгласно правилата на ЕПК. По правило органите не могат да изискват превод на следните документи в процедурата за ЕПК:

- документ, удостоверяващ гражданството (паспорт или лична карта);
- удостоверения за професионални квалификации, изброени в приложение V към Директива 2005/36/ЕО, издадени от държавата на вашето законно установяване;
- следните удостоверения, издадени от националния орган във вашата държава на установяване:
 - свидетелства за придобити права, сертификати за съответствие, удостоверения за промяна на наименованието на квалификацията;
 - удостоверения за законно установяване;
 - удостоверения за липса на забрани за практикуване или за липса на временно лишаване от правото да се упражнява професията и/или за чисто съдебно минало.

24. След като сте подали вашата декларация, в какъв срок можете да започнете да упражнявате дейността си?

Можете незабавно да започнете да упражнявате дейността си на цялата територия на приемащата държава членка; не е необходимо да чакате органът на приемащата държава членка да ви разреши (освен ако не подлежите на предварителната проверка, обяснена в точка A.2 по-долу).

Ако подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), в рамките на три седмици след като сте представили всички необходими документи и информация ще ви бъде издаден сертификат за ЕПК, доказващ, че сте спазили условието за подаване на предварителна декларация.

Може също така да се наложи да отговаряте на допълнителни езикови изисквания, след като сте подали декларацията (вж. раздел V относно езиковите изисквания).

A.2 Предварителна проверка на квалификации в случай на потенциален риск за общественото здраве или безопасност

25. Какво означава това на практика?

Когато професията, която желаете да упражнявате, може да породви риск за общественото

здраве и безопасност, органът на приемащата държава има право да извърши проверка на вашите квалификации, което може да забави започването на работа. За повече подробности относно предварителните проверки на квалификациите вж. въпроси 30—34.

26. Какви са професиите с потенциален риск за общественото здраве или безопасност?

Можете да се свържете с [помощния център](#) на приемащата държава членка, за да се осведомите за професиите, които тя смята, че представляват потенциален риск за общественото здраве и безопасност.

Ако смятате да подадете заявление за ЕПК, можете да намерите тази информация и чрез симулатора за документи за ЕПК в специалния раздел на уебсайта „Вашата Европа“ (вж. въпрос 14).

27. Могат ли държавите членки да проверяват квалификациите за секторните професии?

Държавите членки не могат да извършват/изискват предварителна проверка на квалификациите за лекари, медицински сестри с общ профил, лекари по дентална медицина, ветеринарни лекари, акушерки, фармацевти и архитекти, когато те се ползват от автоматично признаване като част от системата за установяване (вж. въпроси 44—47). От тях може да се изисква да представят предварителна декларация и след това незабавно могат да започнат работа (вж. принципа, обяснен в точка A.2, въпрос 43).

Пример: Ако сте португалски лекар с медицинска квалификация „Carta de curso de licenciatura em medicina“, се ползвате от автоматично признаване и не е необходимо професионалните ви квалификации да бъдат проверявани.

Пример: Ако сте физиотерапевт, приемащата държава членка може да провери вашите квалификации, ако прецени, че съществува риск за здравето и безопасността.

28. Това касае ли професиите в областта на занаятите, търговията и индустрията, изброени в приложение IV към директивата?

Държавите членки не могат да извършват предварителна проверка на квалификациите за лицата, упражняващи професия в областта на занаятите, търговията и индустрията, съдържаща потенциален риск за общественото здраве или безопасност, ако те се ползват с автоматично признаване съгласно директивата, т.е. ако притежават изискваните съгласно директивата години професионален стаж, допълнен с обучение, когато това е уместно.

29. Повтарят ли се проверките?

Не, вашите квалификации могат да бъдат проверени само първия път, когато пристигате в приемащата държава членка, за да предоставяте услуга там.

Пример: Вие сте испански физиотерапевт, който е работил във Франция в продължение на четири месеца през 2002 г., след като вашите професионални квалификации са били признати в тази държава членка. Желаете да работите отново във Франция за ограничен период от време. Вашите квалификации не могат да бъдат проверени отново, тъй като вече са били проверени през 2002 г.

По същия начин, ако подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), вашите квалификации няма да бъдат проверени отново, когато подавате искане за ежегодно подновяване на ЕПК.

30. В случай на проверка на вашите квалификации трябва ли да предоставяте допълнителна информация и/или документи?

Органът, отговорен за проверката на вашите квалификации, може да поиска от вас да предоставите следната информация: обща продължителност на обучението, изучавани предмети и техният хорариум, съотношение на теорията спрямо практиката. Също така може да бъдете поканен да предоставите информация, свързана с професионалния ви стаж, продължаващо професионално обучение, семинари и други курсове на обучение, които сте преминали в допълнение към първоначалното ви обучение, като например програми за учене през целия живот.

Във ваш интерес е да предоставите такава информация, тъй като това може да улесни проверката на квалификациите ви и така да избегнете необходимостта от предприемане на допълнителни мерки (вж. въпрос 32).

Ако не предоставите тази информация, органът все пак е длъжен да вземе решение, но ще го направи въз основа на информацията, с която разполага.

31. Какво решение може да вземе компетентният орган?

Съществуват няколко възможности.

След като разгледа вашето досие, органът може да реши да не проверява вашите квалификации.

Пример: Органът вече е разгледал подобни квалификации и смята, че притежателите на такива квалификации не представляват риск за здравето и безопасността на ползвателите на услугата.

След като разгледа вашето досие, органът може да реши да провери вашите квалификации и след това да провери дали да ви разреши, или да ви забрани да предоставяте услугата.

Той може също така да изиска от вас да вземете компенсационни мерки (вж. въпрос 32). В този случай едва след като изпълните тези мерки, ще разберете окончателното решение, а именно дали имате разрешение (ако заявлението ви е успешно) или не (ако заявлението ви е неуспешно) да предоставяте услугата.

Имате право да обжалвате пред съд или трибунал в приемащата държава членка, за да проверите дали решението е в съответствие с националното право и правото на ЕС (вж. въпрос 65).

Ако органът не отговори в предвидените в Директива 2005/36/ЕО срокове, можете да пристъпите към предоставяне на услугата.

Ако подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), органът на държавата по произход първо ще провери пълнотата на заявлението ви и валидността и автентичността на документите. След това ще препрати досието ви на органа на приемащата държава за вземане на решение. Органът на приемащата държава може да вземе едно от следните решения:

- да издаде ЕПК (като ви разреши да предоставяте услуга);

- да изиска компенсационни мерки;
- да откаже да издаде ЕПК (като ви забрани да предоставяте услуга).

Освен това ако органът на приемащата държава не вземе решение в рамките на предвидения срок, ЕПК ще бъде издадена автоматично. Тя има същата валидност и права като ЕПК, издадена от компетентния орган.

32. Какви допълнителни мерки могат да бъдат изисквани от компетентния орган и в какви случаи?

Компетентният орган може да ви накара да положите изпит, ако са налице съществени различия между вашето обучение и обучението на приемащата държава членка и ако тези различия са от такова естество, че могат да доведат до увреждане на здравето или безопасността на ползвателите на услугата.

Преди да ви накара да положите изпит, органът следва да провери дали вашият професионален стаж, продължаващо професионално развитие или друго обучение, което може да сте преминали, биха могли да компенсират тези различия.

Ако органът не е разполагал с тази информация, когато е решил да ви накара да положите изпита, той трябва първо да ви даде възможност да докажете, че вашият професионален стаж, продължаващо професионално обучение или допълнителното обучение са ви позволили да усвоите липсващите знания.

Ако не можете да представите документ, доказващ това, органът може да поиска от вас да положите изпит. Ако не издържите изпита, следва да имате възможност да го положите отново.

Същите правила се прилагат, ако решите да подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14).

33. В какъв срок компетентният орган следва да вземе решение?

В най-добрия случай решението да ви бъде дадена възможност да предоставяте услугата или да ви бъде отказана тази възможност, или да се изискат от вас компенсационни мерки ще бъде взето в рамките на един месец от получаването на вашето заявление и придружаващите документи (ако няма проблеми с досието

ви) или, в най-лошия случай, в рамките на четири месеца от получаването на вашето заявление и придружаващите документи (ако има проблеми с досието ви).

Ако органът реши да ви накара да положите изпит, той няма да вземе окончателното си решение, докато не положите изпита, и срокът съответно ще бъде удължен. Органите трябва да ви дадат възможност да положите изпита през месеца, следващ решението за неговото полагане.

В резултат на това, ако трябва да положите изпит и го издържите, можете да започнете да предоставяте услугата, в най-добрия случай, в рамките на два месеца от получаване на вашето заявление и придружаващите документи (ако няма проблеми с досието ви) или, в най-лошия случай, в рамките на пет месеца от получаване на вашето заявление и придружаващите документи (ако има проблеми с досието ви).

По-подробна информация относно сроковете можете да намерите в [Кодекса за поведение](#) (по-специално вж. раздел 8 от кодекса).

Ако подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), органът на държавата по произход ще ви информира в рамките на една седмица от получаването на заявлението, ако липсват каквито и да било документи. След като сте предоставили всички необходими документи и органът е проверил тяхната валидност и автентичност, той ще препрати досието ви до органа на приемащата държава в рамките на един месец. Органът в приемащата държава ще вземе окончателно решение в рамките на два месеца от получаване на вашето досие (ако е обосновано, този срок може да бъде удължен два пъти с по две седмици).

34. Какво става, ако компетентният орган не се произнесе в определените срокове?

Ако отговоряте на условията за ползване на правилата на директивата, свързани със свободното предоставяне на услуги (вж. въпрос 13), и органът не се произнесе в определените срокове, можете да предоставяте услугите си на територията на приемащата държава членка.

Ако подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), но приемащият орган не вземе решение в определен срок (вж. въпрос 31), ЕПК се издава автоматично. Тя има същата валидност и права като ЕПК, издадена от компетентния орган.

A.3 Правила

35. Какви правила трябва да следвате при упражняване на вашата професия?

По принцип трябва да предоставяте услугата, като използвате професионалното звание на вашата държава членка на установяване, ако съществува такова звание за вашите професионални дейности. Званието следва да бъде на официалния език на вашата държава членка на установяване, за да се избегне объркване с професионалното звание на приемащата държава членка.

Трябва да спазвате правилата за професионално поведение, които са в пряка връзка с професионалните квалификации в сила в приемащата държава членка: например правила, свързани с професионални нарушения.

36. Кои правила не се отнасят до вас?

- Получаване на разрешително и регистрация или членуване в професионална организация; независимо от това може да бъде изискана временна или формална регистрация, ако това не забавя и не усложнява предоставянето на вашите услуги. Тази регистрация не е ваша отговорност и при необходимост следва да се извърши от компетентните органи на приемащата държава членка.
- Регистрация в агенция за социално осигуряване. необходимо е обаче да ги информирате предварително за вашата дейност или ако е налице извънредна ситуация, след това.

Б. УСТАНОВЯВАНЕ

Когато се установявате (за постоянно) в друга държава членка, за да упражнявате регламентирана професия, тази държава членка може да направи проверка на вашите квалификации. Поради това следва да изпълните някои формалности и да следвате процедура. Следните въпроси обясняват какви са тези формалности и какви са вашите права като част от процедурата за признаване.

Б.1 Общи правила

37. Към кого да се обърнете, за да подадете заявление за признаване?

Помощните центрове, чиято функция е да ви помогнат при признаването на професионалните ви квалификации, могат да ви информират къде да подадете заявление за признаване и да ви предоставят информацията относно процедурата, която трябва да следвате.

Въпреки това трябва да можете да подадете заявлението си за признаване директно чрез единичното звено за контакт на дадена държава членка, както се изисква съгласно Директива 2005/36/ЕО и Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар. Като използвате тези **единични звена за контакт**, можете да изпълните всички необходими процедури и формалности, за да упражнявате вашата професия в приемащата държава членка, включително да подадете заявлението си за признаване.

Ако имате право да използвате процедурата за ЕПК (вж. въпрос 14), за подаване на заявление за ЕПК можете да използвате онлайн инструмента за ЕПК. Чрез него вашето заявление ще бъде препратено директно на определения орган. Можете също така да използвате този инструмент, за да следите статуса на вашето заявление.

38. Какви документи може да поиска от вас да подадете компетентният орган на държавата членка, в която желаете да работите?

38а Документи за всички професии

Органът на държавата членка, в която желаете да упражнявате професия, може да поиска от вас да подадете следните документи:

- документ, удостоверяващ гражданството, като например копие на вашата лична карта;
- документ, доказващ, че притежавате свидетелство за професионална компетентност или удостоверение за професионална квалификация, което ви подготвя или ви предоставя достъп до въпросната професия във вашата държава членка (например копие на свидетелството или дипломата). Все пак такъв документ не може да се изисква от вас, ако отговаряте на изискванията за автоматично признаване въз основа само на професионалния стаж (вж. въпроси 47—49);
- документ за професионалния ви стаж
 - ако притежавате квалификация, придобита в трета държава, и тази квалификация вече е била призната от друга държава членка. В този случай компетентният орган на държавата членка, в която желаете да упражнявате професионална дейност, може да изиска сертификата, издаден от държавата членка, признала вашите квалификации, в който се удостоверява, че действително сте упражнявали тази професия в продължение на най-малко три години на нейна територия (вж. въпрос 6);
 - ако вашата професия или обучение не са регламентирани в държавата членка по произход (вж. въпрос 12);
- ако се изискват и от гражданите на държавата членка, за да имат достъп до професията:
 - документ, доказващ вашата почтеност, добра репутация, липса на производство по несъстоятелност или факта, че няма издадено разпоредба за преустановяване или забрана за упражняването на въпросната професия от ваша страна поради сериозно професионално нарушение или престъпление;
 - медицинско свидетелство за добро физическо или психическо здраве, издадено от компетентен орган, който може да бъде лекар, неработещ по договор със здравна каса (общопрактикуващ лекар или специалист, според изискването за типа свидетелство);
- документ, доказващ вашето финансово състояние и застрахователно покритие.

38б Документи, които се отнасят изключително за секторните професии

Компетентният орган на държавата членка, в която желаете да упражнявате определена професия, може да изиска:

- **сертификат за съответствие:** това е сертификат, издаден от държавата членка по произход, който удостоверява, че вашите квалификации съответстват на изискванията на директивата;
- **сертификат за промяна на наименование** (с изключение на архитекти): ако наименованието на вашата квалификация, която отговаря на минималните изисквания за обучение, не отговаря на наименованието, посочено в съответното приложение към директивата;
- **свидетелство за професионален стаж с продължителност поне една година**, ако сте акушерка, която е преминала обучение за медицинска сестра с общ профил, след което е преминала обучение за акушерка с продължителност осемнадесет месеца;
- **свидетелство от държавата членка по произход за действителното и законосъобразно упражняване на въпросната професия (принципно в продължение на поне три последователни години през петте години преди издаването на свидетелството):**
 - ако сте лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар, акушерка или фармацевт, придобили квалификациите си преди референтната дата, посочена в приложение V към директивата, и вашите квалификации не отговарят на минималните изисквания за обучение, както и в други специфични случаи, предвидени от директивата, като например квалификации, получени в държави, които вече не съществуват, като например бивша Югославия или Чехословакия;
 - ако сте архитект, който не притежава квалификациите, посочени в приложение V или в приложение VI, както и в други специфични случаи, предвидени в директивата (например дипломи, получени в бивша Югославия). В някои случаи в свидетелството трябва също така да бъде уточнен фактът, че ви е било разрешено да ползвате професионалното звание „архитект“ в държавата членка по произход преди посочената в директивата дата за съответната държава членка.

Свидетелство за действителното и законосъобразно упражняване на съответната професия за посочения в директивата срок ви дава възможност да се ползвате от автоматичното признаване на квалификациите. Ако не изпълнявате критериите за такова свидетелство, вашите квалификации ще бъдат оценени съгласно общата система за признаване (вж. въпроси 51–62) или съгласно Договора (вж. въпрос 47).

Директивата не налага никакво времево ограничение на валидността на свидетелството за придобити права, след като бъде издадено.

Това свидетелство може да бъде издадено от всяка държава членка (не само от държавата членка, в която е получена несъответстващата на изискванията диплома).

38в Документи, които се отнасят изключително за професиите в областта на занаятите и индустрията

Компетентният орган на държавата членка, в която желаете да упражнявате определена професия, може да изиска:

- свидетелство, издадено от компетентния орган на държавата членка по произход, в което се посочват естеството и продължителността на упражняваната от вас дейност;
- в някои случаи може да изиска от вас да предоставите и документ, доказващ вашето обучение.

38г Документи, които се отнасят изключително за професиите, обхванати от общата система

Компетентният орган на държавата членка, в която желаете да упражнявате определена професия, може да изиска:

- документ, доказващ, че имате професионален стаж за съответната професия, равностоен на поне една година работа на пълно работно време за съответната професия: този документ може да се изиска, ако нито професията, нито обучението са регламентирани във вашата държава членка по произход, но професията е регламентирана в приемащата държава членка (вж. въпроси 9 и 12), като в този случай следва да бъдат взети предвид всички документи. В резултат на това не е необходимо да представяте свидетелство от компетентен орган. Например приемащата държава членка трябва да приема фишове за заплата или свидетелства от работодатели, въпреки че е важно документите ясно да посочват вашата професионална дейност и да показват, че сте упражнявали дейността си в продължение на поне една година;
- информация за вашето обучение, но само доколкото е необходимо да се определи евентуалното наличие на съществени различия с изискванията за обучение на нацио-

нално ниво. Като общо правило е достатъчно да предоставите следната информация: информация, свързана с общата продължителност на вашето обучение, изучаваните предмети и техният хорариум, съотношение на теорията спрямо практиката.

38д Документи, които могат да се изискват при процедурата за ЕПК

Ако решите да подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), от вас може да бъде поискано да заредите на онлайн инструмента за ЕПК копията на един или повече документи, посочени в раздел 38а, 38б или 38г по-горе (според случая), ако приемащата държава ги изисква.

Освен това може да се изиска от вас да предоставите документ, доказващ вашето законно установяване, ако органът на вашата държава по произход не е в състояние да потвърди вашето законно установяване (не се изисква, ако сте напълно квалифициран, но все още не сте законно установен към момента на подаване на вашето заявление за ЕПК, например защото сте напълно квалифициран специалист, но все още не сте завършили формалностите по регистрацията).

Освен това, съгласно правилата на ЕПК, органът на държавата по произход не може да изисква от вас удостоверение, свидетелство или документ, когато именно той е определен за компетентен за издаване на тези документи съгласно националното законодателство. В тези случаи той ще зареди необходимите документи директно във вашето досие за ЕПК. За конкретна информация относно изискванията за документи за ЕПК в приемащата държава направете справка със симулатора за документи за ЕПК в специалния раздел на уебсайта „Вашата Европа“ (вж. въпрос 14).

39. Може ли сами да предоставите допълнителни документи и има ли полза от това?

Когато професията ви попада в общата система, е във ваш интерес да предоставите на компетентния орган колкото се може повече допълнителна информация в следните области: професионален стаж, допълнително професионално обучение или програми за учене през целия живот, семинари и други курсове на обучение, които сте преминали в допълнение към първоначалното обучение. Това би могло да улесни признаването на вашите квалифи-

кации и да ви помогне да избегнете необходимостта от полагане на пълен или частичен изпит за правоспособност или от завършване на период на приспособяване, преди да бъде призната квалификацията ви (вж. въпроси 52 и 53).

Ако не предоставите тази информация, органът все пак е длъжен да вземе решение, но той ще направи това въз основа на информацията, с която разполага.

40. Има ли право компетентният орган на приемащата държава членка да изиска оригиналните документи или заверени копия?

Органът на приемащата държава членка няма право да изисква от вас оригиналните документи. Той обаче има право да изисква заверени копия на важни документи, като удостоверения за професионални квалификации, и документи, доказващи професионалния ви стаж.

Ако не можете да предоставите заверени копия на един или повече документи, органът трябва сам да провери автентичността на документа, като се обърне към органа на държавата членка, в която сте законно установени.

Ако решите да подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), от вас може да бъде поискано да заредите на онлайн инструмента за ЕПК заверени копия само ако вашата държава по произход не е могла да провери валидността и автентичността на вашите документи след получаване на пълното ви заявление и само доколкото тези документи се изискват от приемащата държава. Във всеки случай органът не може да изисква заверени копия предварително, без да се е опитвал първо да ги провери. Органът в държавата по произход ще ви информира за необходимостта от предоставяне на заверени копия чрез онлайн инструмента за ЕПК.

41. Трябва ли да бъдат преведени всички документи?

Компетентният орган на приемащата държава членка има право да изиска превод на документите само ако това наистина е необходимо за разглеждането на вашето заявление за признаване.

Органът може да поиска само заверени преводи за важни документи.

Примери за заверени преводи: професионални квалификации, удостоверения от компетентните органи, доказващи професионален стаж.

Въпреки това, ако сте лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, акушерка, ветеринарен лекар, фармацевт или архитект, чиято квалификация е посочена в приложение V към Директива 2005/36/ЕО, не може да се изисква превод на вашето удостоверение за професионална квалификация, тъй като органът трябва само да провери дали наименованието на квалификацията ви съответства на посочените в приложение V или VI на националния език. Ако дипломата не е посочена в приложение V, може да се изисква превод.

Органът на приемащата държава членка няма право да изисква заверени преводи на стандартни документи, като лични карти, паспорти и др.

Имате право да изберете дали да заверите преводите при компетентен орган на вашата държава членка по произход или на приемащата държава членка. При всички случаи органът на приемащата държава членка е длъжен да приеме преводите, заверени от компетентен орган на вашата държава членка.

Ако решите да подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), от вас може да бъде поискано да заредите на онлайн инструмента за ЕПК преводи на документи само ако преводите се изискват от приемащата държава и единствено за документите, за които правилата на ЕПК позволяват на приемащата държава да изиска да бъдат преведени. Органите не могат да изискват превод на следните документи в процедурата за ЕПК:

- документ, удостоверяващ гражданството (паспорт или лична карта);
- удостоверения за професионални квалификации, изброени в приложение V към Директива 2005/36/ЕО, издадени от държавата по произход;
- сертификати, издавани от компетентен национален орган във вашата държава по произход, като например:
 - свидетелства за придобити права, сертификати за съответствие, сертификати за промяна на наименованието на квалификацията;
 - удостоверения за законно установяване; и
 - удостоверения за липса на забрани за практикуване или за липса на временно лишаване от правото да се упражнява професията и/или за чисто съдебно минало.

42. В какви срокове следва да бъде разгледано заявлението ви за признаване?

Първо, компетентният орган на приемащата държава членка трябва да потвърди, че е получил вашето заявление в рамките на един месец от датата на получаването и да ви информира за всички липсващи документи.

Компетентният орган трябва да вземе обосновано решение:

- в най-кратки срокове след представянето на вашето пълно заявление;
- не по-късно от три месеца за случаите, обхванати от правилата за автоматично признаване (вж. въпроси 44–47); и
- не по-късно от четири месеца за случаите, обхванати от общите правила за признаване на дипломи (вж. въпроси 51–64) и от правилата за автоматично признаване на професионален стаж (вж. въпроси 48–50).

Ако компетентният орган не успее да спази срока, вж. въпрос 65.

Ако подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), органът на вашата държава по произход ви информира в рамките на една седмица от заявлението ви, ако липсват каквито и да било документи. След като сте предоставили всички необходими документи и органът е проверил тяхната валидност и автентичност, той препраща досието ви на органа на приемащата държава в рамките на един месец. Органът в приемащата държава взема окончателно решение в рамките на един месец (автоматично признаване, вж. въпроси 43–44) или два месеца (обща система за признаване, вж. въпрос 45). Ако това е обосновано, срокът може да бъде удължен два пъти с по две седмици.

43. Какви са вашите права, ако квалификацията ви бъде призната?

Признаването ви дава право да упражнявате въпросната професия. Можете да започнете да упражнявате професията при еднакви условия с тези на гражданите на приемащата държава членка. Следователно можете да упражнявате професията, като спазвате същите закони, подзакони и административни разпоредби и практически правилници като гражданите на приемащата държава членка. По-специално ще трябва да спазвате обхвата на дейност на професията в приемащата държава членка. Ако я практикувате като наето лице, можете

да кандидатствате за работа в приемащата държава членка и да участвате в процедури за подбор на служители (събеседване, разглеждане на кандидатури, конкурс на общо основание и др.) по същия начин като притежателите на национални дипломи.

Съгласно националното законодателство на приемащата държава членка всеки, който иска да упражнява съответната професия, може да се нуждае от разрешение, включващо евентуално подновяване или регистрация в професионална камара или регистър. При предоставяне на услуги на временен и случаен принцип разрешението трябва да бъде под формата на автоматична временна регистрация или формално членство, което трябва да е безплатно и да не забавя и да не усложнява предоставянето на услугата.

По същия начин ако получите ЕПК (вж. въпрос 14), може да има последващи проверки (например изискване за регистрация в професионално сдружение или държавен орган), преди да можете да упражнявате дадена професия.

Б.2 Секторни професии

Това са професиите, за които в ЕС са въведени общи минимални изисквания за обучение: лекари с базово обучение по медицина, общопрактикуващи лекари и лекари със специализация по медицина, медицински сестри с общ профил, лекари по дентална медицина и специалисти по дентална медицина, ветеринарни лекари, фармацевти и архитекти. Съответните дипломи са изброени в приложение V към Директива 2005/36/ЕО⁹ на езика на държавата членка, издаваща дипломата.

44. Как протича разглеждането на вашето заявление?

По принцип ако дипломата ви е посочена в приложение V към Директива 2005/36/ЕО, квалификациите са обхванати от правилата за автоматично признаване на дипломи (вж. въпроси 45 и 47). Това означава, че компетентният орган на приемащата държава членка няма право да проверява съдържанието на вашето обучение, т.е. не може да иска от вас документация, уточняваща това съдържание.

Ако квалификациите ви са придобити в трета страна¹⁰, директивата не се прилага по принцип. Ако обаче вече сте получили първоначално признаване в държава членка и впоследствие сте практикували въпросната професия в продължение на поне три години на нейната територия, признаването на вашите квалификации ще бъде разгледано в рамките на общата система за признаване (вж. въпроси 47 и 51–64). Дипломата, издадена от трета държава, никога не може да бъде автоматично призната в рамките на ЕС, тъй като не е посочена в приложение V към директивата.

Ако решите да подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), органите в две държави членки ще разгледат заявлението ви. Органът на вашата държава по произход ще провери дали заявлението ви е пълно (една седмица) и дали вашите документи са валидни (един месец), а органът на приемащата държава ще оцени съдържанието на вашето заявление за ЕПК след получаването на пълно заявление за ЕПК от органа на държавата по произход (един месец).

45. На какви условия трябва да отговаряте, за да се ползвате от автоматично признаване?

- **Лекар с базово обучение по медицина, общопрактикуващ лекар и лекар със специализация по медицина, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар и фармацевт**

Трябва да притежавате квалификациите, посочени в приложение V към Директива 2005/36/ЕО (т.е. професионалната квалификация и всички придружаващи я удостоверения). Тази квалификация удостоверява обучението, отговарящо на минималните изисквания за обучение, определени от Директива 2005/36/ЕО за обучението, започнало след референтната дата, посочена в приложение V към директивата, за квалификацията и за съответната държава членка. Референтната дата обикновено е датата, на която конкретната държава членка се е присъединила към ЕС или съответният правен акт е влязъл в сила.

⁽⁹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:02005L0036-20171201&from=EN>

⁽¹⁰⁾ Това се отнася за държави, различни от посочените във въпрос 3.

Пример: Вие сте испански лекар с официална квалификация „Título de Licenciado en Medicina y Cirugía“ и сте започнал да учите след 1 януари 1986 г. (вж. приложение V, точка 5.1.3). Тази квалификация потвърждава, че обучението ви съответства на директивата и следователно можете да се ползвате от системата за автоматично признаване.

■ Акушерка

Трябва да притежавате квалификацията, посочена в приложение V към Директива 2005/36/ЕО (т.е. професионалната квалификация и всички придружаващи я удостоверения). Тази квалификация трябва да свидетелства, че обучението ви съответства на минималните квалификационни изисквания, определени от Директива 2005/36/ЕО. Това обикновено се налага, когато обучението ви е започнало след референтната дата, посочена в приложение V към директивата за съответната квалификация и държава членка.

Дали можете да се ползвате от системата за автоматично признаване или не зависи от вида на полученото от вас обучение.

Ще се ползвате от автоматично признаване, ако притежавате удостоверения, доказващи професионални квалификации за „акушерка“, посочени в точка 5.5.2 от приложение V към Директива 2005/36/ЕО, и:

- сте посещавали редовен курс на обучение по акушерство с продължителност най-малко три години, състоящ се от минимум 4600 часа теоретично и практическо обучение, от които поне една трета от минималната продължителност са били под формата на клинично обучение; или
- сте посещавали редовен курс на обучение по акушерство с продължителност най-малко две години, състоящ се от минимум 3600 часа, достъпът до който е осъществен въз основа на притежаване на официална квалификация за медицинска сестра с общ профил, посочена в точка 5.2.2 от приложение V; или
- сте посещавали редовен курс на обучение по акушерство с минимална продължителност осемнадесет месеца, състоящ се от минимум 3000 часа, достъпът до който е осъществен въз основа на притежаване на официална квалификация за медицинска сестра с общ профил, посочена в точка 5.2.2 от приложение V, и имате най-малко една

година професионален стаж, придобит след завършване на това обучение.

■ Архитект

Дали можете да се ползвате от системата за автоматично признаване или не зависи от вида на полученото от вас обучение.

За да се ползвате от автоматично признаване, трябва да притежавате една от квалификациите, посочени в приложение V към Директива 2005/36/ЕО (т.е. професионалната квалификация и всички придружаващи я удостоверения). Тази квалификация трябва да потвърждава, че обучението ви съответства на минималните изисквания за обучение, определени от Директива 2005/36/ЕО. Това обикновено се налага, когато обучението ви е започнало не по-рано от референтната учебна година, посочена в приложение V към директивата за съответната квалификация и държава членка.

Пример: Вие сте испански архитект с професионална квалификация „Título oficial de arquitecto“ от Европейския университет в Мадрид. Ако сте започнали обучението си не по-рано от академичната 1998—99 година (вж. приложение V, точка 5.1.7), можете да се ползвате от автоматично признаване.

Ако обаче сте италиански архитект с удостоверение за професионална квалификация „Laurea specialistica in architettura“ от политехническият университет в Бари и сте започнали обучението си най-рано през учебната 1999—2000 година, но все още не сте получили дипломата „Diploma di abilitazione all’esercizio indipendente della professione“, която се изисква в Италия в допълнение към удостоверението за професионална квалификация (вж. приложение V, раздел 5.1.7), вие не можете да се ползвате от системата за автоматично признаване.

46. Ползвате ли се от автоматично признаване, ако сте придобили квалификацията си преди датата на присъединяване на вашата държава към ЕС?

- Лекар с базово обучение по медицина, общопрактикуващ лекар и лекар със специализация по медицина, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар, акушерка и фармацевт

Ако вашата квалификация свидетелства за обучение, което сте започнали преди референтната дата, посочена в приложение V към директивата (например преди 1 май 2004 г. за чешка медицинска сестра с общ профил — приложение V, точка 5.2.2), и това обучение не съответства на минималните квалификационни изисквания, все пак може да се ползват от автоматично признаване, ако можете да докажете, чрез свидетелство от държавата членка по произход, че действително и законосъобразно сте упражнявали съответната професия в продължение на поне три последователни години през петте години, които предхождат издаването на свидетелството. Това е общият принцип за придобити права, посочен в член 23, параграф 1 от Директива 2005/36/ЕО. Директивата не налага никакво времево ограничение върху валидността на свидетелствата за придобити права, след като бъдат издадени.

Горепосочените общи разпоредби относно придобитите права може да не са приложими за определени професии/държави, ако съгласно Директива 2005/36/ЕО съществуват по-специфични разпоредби за придобити права. Поради това е важно да се проверява всяка конкретна ситуация, за да се установят конкретните изисквания, например от помощния център (вж. въпрос 71).

Пример: Ако вашите квалификации попадат в някоя от специалните разпоредби относно придобитите права за някои професии от държави, които са престанали да съществуват (например квалификации, получени в бивша Югославия, Източна Германия или бившия Съветски съюз, вж. член 23, параграфи 2—5 от Директива 2005/36/ЕО), трябва да отговаряте на специфични условия по отношение на професионалния стаж и да представите подкрепящи документи, за да се ползвате от автоматичното признаване, например пет от общо седем години за естонските ветеринарни лекари.

Пример: По отношение на медицинските сестри с общ профил общите правила за придобитите права съгласно член 23, параграф 1 се прилагат само ако въпросните професионални дейности включват пълна отговорност за планирането, организацията и управлението на сестринските грижи, предоставяни на пациента.

■ Архитект

Ако вашата квалификация свидетелства за курс на обучение, който сте започнали преди референтната академична година, посочена в приложение V към директивата, за квалификацията и съответната държава членка (например преди 2007—2008 г. за малтийски архитект — точка 5.7.1 от приложение V), и дори ако това обучение не отговаря на минималните изисквания, определени в Директива 2005/36/ЕО, можете да се ползвате от автоматично признаване въз основа на придобитите права, ако притежавате квалификацията, посочена от съответната държава членка в приложение VI към Директива 2005/36/ЕО (т.е. професионалната квалификация и всички придружаващи я удостоверения). Трябва да сте започнали обучението си най-късно през посочената в приложение V към директивата референтна учебна година за съответната квалификация и държава членка.

Освен това ако вашата квалификация свидетелства за завършено обучение, което не е посочено в приложение V или приложение VI към директивата, въпреки това можете да се ползвате от системата за автоматично признаване, ако можете да докажете чрез издадено от държавата членка по произход свидетелство, че сте имали разрешение да използвате професионалното звание „архитект“ в тази държава членка преди посочената в директивата дата и че действително и законосъобразно сте упражнявали съответната професия в продължение на поне три последователни години през петте години, предшествали издаването на свидетелството. Ако вашата квалификация попада в някоя от разпоредбите относно специфичните придобити права (например квалификации, получени в бивша Югославия или Източна Германия), трябва да отговаряте на задължителните условия по отношение на професионалния стаж и да представите подкрепящи документи, за да се ползвате от автоматичното признаване.

Директивата не налага никакво времево ограничение на валидността на свидетелството за придобити права, след като бъде издадено.

Това свидетелство може да бъде издадено от всяка държава членка (не само от държавата членка, в която е получена несъответстващата на изискванията диплома).

47. Каква процедура за признаване се прилага, ако нямате право на автоматично признаване?

Ако не сте обхванати от правилата за автоматично признаване, описани във въпроси 45 и 46, по принцип се прилага общата система за признаване, посочена в член 10 от Директива 2005/36/ЕО (вж. въпроси 51–62).

В изключителни случаи, когато правилата за признаване съгласно Директива 2005/36/ЕО не са приложими (вж. въпрос 52, точка 3), имате право квалификациите ви да бъдат признати съгласно член 45 от ДФЕС (свободно движение на работници) или съгласно член 53 от ДФЕС (свобода на установяване). В тези случаи компетентният орган на приемащата държава членка трябва да сравни вашето обучение със своето национално обучение, като вземе предвид вашия професионален стаж и всяко допълнително обучение. Ако обучението съответства само частично, органът може да поиска от вас да компенсирате тези различия, например като положите изпит, преминете стаж или допълнителен курс на обучение в зависимост от националните правила.

При признаването въз основа на ДФЕС вие не се ползвате от процедурните гаранции, предвидени в директивата, като например сроковете и ограничаването на разходите.

Б.3 Професии в областта на занаятите, индустрията или търговията

Ако желаете да практикувате професия, посочена в приложение IV към Директива 2005/36/ЕО, можете да се ползвате от автоматично признаване на вашите квалификации въз основа на вашия професионален стаж, ако отговаряте на условията, предвидени в директивата.

48. Как протича разглеждането на вашето заявление?

Въз основа на представените от вас документи компетентният орган на приемащата държава членка най-напред ще провери дали отговаряте на условията, за да можете да се ползвате от автоматично признаване.

49. На какви условия трябва да отговаряте, за да се ползвате от автоматично признаване?

В зависимост от професията, която желаете да практикувате, условията за професионален стаж (евентуално придружавани от свързаните с обучението условия) са определени в член 17, 18 или 19 от директивата. Този стаж трябва да бъде свързан с професията, която желаете да упражнявате в приемащата държава членка. Директивата определя този стаж въз основа на типа (самостоятелно заето лице, работодател, наето лице и др.) и продължителността (брой години стаж, дата, на която този стаж е приключил, и т.н.). В някои случаи директивата предвижда и изискване за призната предварителна квалификация.

Пример: Дейностите в областта на козметиката са включени в списък III, точка 4 от приложение IV към директивата. Следователно по отношение на тях се прилага член 19 от директивата. Ако имате професионален стаж от поне три последователни години като самостоятелно заета козметичка в Германия и този стаж е приключил преди не повече от десет години, професионалният ви стаж е достатъчно основание, за да можете да се ползвате от автоматично признаване в Гърция.

Пример: Дейностите в областта на фризьорските услуги са включени в списък I, точка 3 от приложение IV и по отношение на тях се прилага член 17. Ако имате професионален стаж от поне три последователни години като самостоятелно заета фризьорка в Германия, това няма да е достатъчно, за да се ползвате от автоматично признаване в Гърция. За тази цел трябва също така да можете да удостоверите, че преди това сте преминали курс на обучение в продължение на поне три години, който е признат в Германия, или да докажете, че сте упражнявали дейността на фризьор като наето лице в продължение на поне пет години. Вие можете също така да се ползвате от автоматично признаване, ако имате стаж от поне шест последователни години като самостоятелно заето лице или като работодател в областта на фризьорството в Германия, или стаж в продължение на четири години, предшестван от признато професионално обучение в продължение на поне две години.

50. Каква процедура се прилага, когато автоматичното признаване не може да бъде предоставено?

Ако дейността, която желаете да практикувате в приемащата държава членка, е посочена в приложение IV към директивата, но не отговаряте на необходимите условия, за да се ползвате от автоматично признаване въз основа на професионалния стаж, за признаването в този случай се прилага общата система (вж. въпроси 51–64).

Пример: Ако сте козметичка, която не отговаря на изисквания брой години професионален стаж, се прилагат общите правила за признаване.

Б.4 Професии, обхванати от общата система

Системата за признаване включва всички професии, които не могат да се ползват от една от двете системи за автоматично признаване, описани в раздели Б.2 и Б.3.

51. Как протича разглеждането на вашето заявление?

1) Компетентният орган, който отговаря за проверката на вашите квалификации, най-напред трябва да провери дали сте ги придобили в държава членка, която регламентира професията, за която кандидатствате за признаване на вашите квалификации.

Ако държавата членка, в която сте придобили квалификациите си, не регламентира тази професия и освен това не регламентира обучението за тази професия, органът има право да поиска от вас да докажете, че сте практикували въпросната професия в продължение на поне една година през последните десет години (вж. въпроси 9 и 12).

Ако не можете да предоставите доказателство за това или ако нямате такъв професионален стаж, компетентният орган не е длъжен да прилага правилата на Директива 2005/36/ЕО към вашето заявление за признаване и ще вземе решение относно вашето заявление въз основа на националното законодателство в съответствие с ДФЕС.

Ако сте придобили квалификациите си в трета държава, органът ще провери дали действително сте практикували въпросната професия в продължение на най-малко три години

в държавата членка, която първоначално е признала квалификациите ви. Този професионален стаж следва да бъде удостоверен със сертификат, издаден от тази държава членка — можете да се ползвате от директивата само ако това условие е изпълнено (вж. въпроси 5, 6 и 44).

2) След това органът ще сравни вашето обучение с националното обучение, за да провери дали има съществени различия между тях. „Съществени различия“ означава големи различия по отношение на предмети, обхванати от обучението, които са от съществено значение за упражняването на професията; или големи различия по отношение на една или повече професионални дейности, включени в регламентираната професия на приемащата държава членка, които не съществуват в съответната професия във вашата държава членка по произход.

Ако органът открие съществени различия между вашето обучение и националното обучение, той трябва да провери дали тези различия не могат да бъдат компенсирани от професионалния ви стаж или от друго допълнително обучение, което може да сте преминали. Ето защо е важно да предоставите възможно най-пълна информация.

След приключване на тези проверки органът взема решение, което трябва да бъде обосновано.

Ако решите да подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), органите в две държави членки ще разгледат заявлението ви. Органът на вашата държава по произход ще провери дали заявлението ви е пълно (една седмица) и дали вашите документи са валидни (един месец), а органът на приемащата държава ще оцени съдържанието на заявлението ви за ЕПК, след като получи вашето пълно заявление за ЕПК от органа на държавата по произход (два месеца).

52. Какви решения може да вземе компетентният орган?

1) Той може да реши да признае вашите квалификации (вж. и въпрос 43).

2) Той може да изиска от вас да предприемете компенсационни мерки (вж. също въпроси 53 и 54), ако установи съществени различия между вашето обучение и националното обучение, които не могат да бъдат компенсирани от вашия професионален стаж и/или допълнително обучение, което сте преминали.

3) Той може да откаже да признае вашите квалификации и да реши да не ви предоставя достъп до професията. Обаче той може да откаже признаването само в изключителни случаи. Например даден отказ може да бъде обоснован, ако се окаже, че професията, за която сте подали заявление за признаване на вашите квалификации, е различна от професията, за която сте придобили квалификации (вж. въпрос 11).

Той може също така да откаже достъп до професията, ако този достъп зависи от притежаването на диплома за завършено образование с продължителност най-малко четири години, докато вие притежавате единствено квалификация за начално или средно образование, имате само ограничен професионален стаж или сте преминали много кратък курс на обучение (например няколко седмици), за което орган е издал свидетелство.

В тези случаи органът не е длъжен да прилага директивата, но е задължен съгласно член 45 от ДФЕС или съгласно член 53 от ДФЕС да прецени дали и при какви условия може да ви бъде позволено да упражнявате професията. За тази цел той ще сравни обучението ви с националното обучение и трябва да вземе предвид вашия професионален стаж и всяко допълнително обучение. По този начин органът не се ограничава до компенсационните мерки, посочени в директивата.

4) Той може да ви предостави частичен достъп до професията. Необходимо е да отговорите на следните три условия:

- трябва да сте напълно квалифициран за професията във вашата държава членка по произход;
- разликата в образованието трябва да бъде толкова голяма, че не би бил достатъчен изпит за правоспособност или период за приспособяване, за да се преодолее тази разлика;
- дейностите трябва да бъдат ясно обособени.

Ако отговорите на тези условия, частичен достъп може да бъде отказан само ако бъде обоснован от съображения за общественото здраве или безопасност.

5) Ако подадете заявление за ЕПК (вж. въпрос 14), органът на приемащата държава може да вземе едно от следните решения:

- издаване на ЕПК (признаване на вашите квалификации);
- изискване за компенсационни мерки;

- отказ за издаване на ЕПК (отказ за признаване на вашите квалификации); или
- предоставяне на частичен достъп до професията.

Същите правила се прилагат, както е посочено по-горе, относно това какво точно се оценява.

53. Какво следва, ако има съществена разлика в образованието за една и съща професия?

Компетентният орган може да изиска от вас да положите изпит за правоспособност или да преминете период за приспособяване с максимална продължителност три години. Изпитът за правоспособност трябва да бъде организиран в срок от шест месеца след вземане на решението.

54. Можете ли да избирате между период за приспособяване и изпит за правоспособност?

По принцип, да. Можете да изберете или изпита за правоспособност, или периода за приспособяване. Има обаче изключения от това, като приемащата държава членка има право да избере вместо вас в следните случаи:

- юридически професии;
- професии, за които са въведени общи минимални изисквания за обучение, но които не се ползват от автоматично признаване (вж. въпроси 44—47);
- притежатели на квалификации от трети държави с три години професионален стаж на територията на държавата членка, която е признала доказателствата;
- професии в областта на занаятите, търговията и индустрията, посочени в приложение IV към Директива 2005/36/ЕО, които не се ползват от системата за автоматично признаване (вж. въпроси 48—50), и ако желаете да се установите като самостоятелно заето лице или като работодател, когато професионалната ви дейност предполага познаването и прилагането на специфичните приложими национални правила, доколкото това се изисква и за гражданите на съответната държава;
- когато изискваната в приемащата държава членка квалификация е степен с продължителност между една и четири години и притежавате квалификация за начално или средно училищно образование или имате само ограничен професионален стаж, или

сте следвали много кратък курс на обучение (например няколко седмици), за което орган е издал свидетелство. В тази ситуация и когато продължителността на висшето образование е три или четири години в приемащата държава членка, може да се наложи да положите изпит и да преминете период на обучение;

- когато квалификацията, изисквана в приемащата държава членка, е със степен между четири и пет години и ако притежавате квалификация, удостоверяваща успешното завършване на курс за обучение на ниво средно образование, завършен чрез общо или техническо обучение и/или професионална практика;
- за изброените по-долу професии в съответните държави членки компетентният орган има право да наложи изпит за правоспособност:
 - Франция: ски инструктор, инструктор по подводно гмуркане, инструктор по парашутизъм, високопланински водач, инструктор по спелеология;
 - Австрия: инструктор по ски алпийски дисциплини, инструктор по ски бягане, ски водач, планински водач;
 - Италия: ски инструктор, планински водач;
 - Германия (Бавария): ски инструктор, инструктор по ски бягане, ски водач и планински водач;
 - Белгия: частен детектив.

55. Как да се подготвите за изпита за правоспособност или за периода за приспособяване?

За изпита за правоспособност компетентният орган или помощният център може да ви предостави информация за подготвителни курсове, списъци с препоръчителна литература и/или примерни тестове (ако има такива).

За периода на приспособяване компетентният орган или помощният център може да ви разкаже за поуките, научени от успешни стажове, или да ви даде списък с препоръчителна литература (ако има такива).

56. Трябва ли сами да организирате периода на приспособяване?

Приемащата държава членка може да възложи отговорността за организацията на периодите за приспособяване на одобрени учебни заведения и/или наставници на обучението. Компетентният орган следва да ви предос-

тави списък с учебни заведения/лица, отговорни за периодите за приспособяване за професията, която желаете да упражнявате. Доколкото е възможно трябва да имате право да изберете своя наставник на обучението и мястото, където ще се проведе периода за приспособяване.

Във всеки случай, условията на периода за приспособяване не трябва да са прекалено ограничителни.

Мястото на провеждане на периода за приспособяване не трябва да бъде твърде далеч, така че да представлява затруднение.

57. Какво представлява периодът за приспособяване?

Периодът за приспособяване се провежда под ръководството на квалифициран преподавател, като през този период може да се проведе и допълнително обучение. В края на този период вие подлежите на оценяване дали периодът за приспособяване е компенсирал различията в обучението, така че компетентните органи да могат да ви дадат признаване. Поради това е препоръчително предварително да се уточни какви дейности трябва да извършвате под контрола на наставника и кои подлежат на окончателната оценка.

58. Ще получавате ли възнаграждение по време на периода за приспособяване?

Когато има възможност за това в националните структури на приемащата държава, можете да получавате възнаграждение по време на периода за приспособяване. Това обаче не представлява право. Приемащата държава членка определя вашия статут.

59. Какво представлява изпитът за правоспособност?

Единствената цел на изпита за правоспособност е да провери вашите професионални знания и може да обхваща само предметите, които са от съществено значение за упражняване на професията, за която са установени съществени различия. Тези предмети следва да са ясно посочени във взетото от компетентния орган решение. Те могат да включват само по изключение знания за професионалните правила, приложими за въпросната професия.

Изпитът за правоспособност би могъл да бъде теоретичен (например писмен изпит) или практически (например каране на ски по писта) и може да продължи повече от един ден.

60. Колко изпита за правоспособност следва да се организират годишно?

По принцип броят на изпитите за правоспособност зависи от броя на подадените заявления. При всички положения всяка година следва да се организират поне два изпита за правоспособност от компетентния орган.

За сезонните професии, каквато е професията на ски инструктор, изпитите следва да се провеждат през първата половина на сезона.

61. Имате ли право да се явите повече от един път на изпита за правоспособност?

Да, трябва да имате право да се явите повторно, ако не положите успешно изпита първия път. Във всеки случай приемащата държава членка определя броя на поправителните изпити, на които имате право да се явите, съгласно приложимите правила на национално равнище.

62. В какъв срок след изпита за правоспособност или след периода за приспособяване компетентният орган следва да вземе решение?

В директивата не е определен конкретен срок, но компетентният орган е длъжен да вземе решение възможно най-бързо.

III. РАЗХОДИ

63. Може ли да се изисква от вас да поемете част от разходите за разглеждане на вашето заявление в приемащата държава членка?

От вас не трябва да се изисква да поемате каквато и да е част от разходите за подаване на декларация като част от правото на свободно предоставяне на услуги. В действителност в такъв случай органът на приемащата държава членка не трябва да разглежда или оценява каквото и да е заявление (вж. точка А.1, въпрос 24).

В други случаи може да се наложи да платите такса за обработка на вашето заявление, например за установяване в приемаща държава членка. Тази сума обаче не може да превишава реалната стойност на процедурата и трябва да е сравнима със сумата, която плащат гражданите на съответната държава при подобни обстоятелства.

Таксите за процедурата за ЕПК (вж. въпрос 14) също така трябва да бъдат разумни, пропорционални и съизмерими с разходите, направени

от органите, и не трябва да имат демотивираща роля за подаването на заявление за ЕПК. За конкретна информация относно таксите, които може да се прилагат за процедурата за ЕПК във вашата държава и/или в приемащата държава, направете справка със **симулатора за документи за ЕПК**, който се намира в специалния раздел на уебсайта „Вашата Европа“ (вж. въпрос 14).

64. Може ли да се изисква от вас да заплатите такса за изпита за правоспособност или за периода за приспособяване?

Може да се наложи да заплатите определена сума за организирането на изпита за правоспособност или на периода за приспособяване. Тази сума обаче не може да превишава реалната стойност на процедурата и трябва да е сравнима със сумата, която плащат гражданите на съответната държава при подобни обстоятелства.

IV. ОБЖАЛВАНЕ

65. Какви права имате в случай на обжалване?

В решението за отхвърляне на вашето заявление (или за налагането на допълнителни мерки — например изпит за правоспособност, период за приспособяване) следва да бъдат посочени мотивите за това. Ако мотивите не бъдат посочени в решението за отхвърляне, имате право да поискате от компетентния орган да ви ги съобщи. Ако не бъдете уведомени за мотивите или искате да ги оспорите, имате право да подадете жалба пред съд или трибунал на приемащата държава членка, за да проверите дали решението е в съответствие с правото на ЕС.

Съгласно правилата за установяване (вж. **раздел II**) можете също така да подадете жалба, ако не бъде взето решение в определения срок. Докато не бъде издадено решение, вие нямате право да упражнявате професията си на територията на приемащата държава членка. В рамките на свободното предоставяне на услуги (вж. **раздел I**) обаче не е необходимо

да подавате жалба, ако в рамките на определения срок не е взето решение, тъй като имате право да предоставяте услугата, без да е необходимо да чакате решение.

В някои държави членки е възможно да подадете административна жалба. **Помощният център** може да ви предостави необходимата информация относно възможностите за обжалване на национално ниво.

Решенията на компетентните органи, приети като част от процедура за ЕПК (вж. въпрос 14), също подлежат на обжалване съгласно националното законодателство на държавата, която е взела решение.

Обжалването е предмет на националното законодателство, което включва, наред с друго, условията, формалностите, процедурите и сроковете, които трябва да бъдат спазвани. Съветваме ви да се запознаете с тези правила незабавно, ако възнамерявате да подадете жалба.

V. ЕЗИКОВИ ИЗИСКВАНИЯ

66. Може ли да се изисква от вас да владеете езика на приемащата държава членка?

Приемащата държава членка има право да изисква от вас да владеете нейния език, когато това е обосновано поради естеството на професията, която желаете да упражнявате. Във всеки случай езиковите изисквания не трябва да превишават необходимото ниво на владение за упражняването на въпросната професия (речник, устно и/или писмено, активно и/или пасивно владение на езика).

Независимо от регламентираната професия вашето заявление вероятно ще бъде обработено на (един от) официалния(те) език(ци) на приемащата държава членка и всеки изпит за правоспособност, който трябва да положите (вж. въпроси 53 и 54), най-вероятно ще бъде на този език. Независимо от това никога не може да се изисква от вас да знаете повече от един официален език на приемащата държава членка.

Процедурата за признаването на вашите квалификации и за проверка на езиковите ви познания са две отделни процедури. При традиционната процедура или процедурата за ЕПК признаването на вашите професионални квалификации не може да бъде отказано или отложено, защото нямате необходимите езикови умения.

Допуска се обаче едно изключение от това правило, когато езиковите умения са част от квалификацията (например за логопед или за преподавател, преподаващ езика на приемащата държава).

67. Може ли да се изисква от вас да се явявате системно на проверка за езиковите умения?

Приемащата държава членка не може системно да проверява езиковите умения на специалистите, кандидатстващи за признаване на

техните квалификации. Това се допуска само за професии, които имат отношение към безопасността на пациентите, като например лекари, медицински сестри и др. За всички други професии езиковите умения могат да бъдат проверявани само в случай на сериозни и конкретни съмнения и следва да бъдат пропорционални на упражняваната дейност.

Пример: Компетентният орган едва разбира вашето заявление за признаване или се оказва, че по време на компенсационна мярка не можете да общувате или да разбирате въпросите на изпита.

Следва да се отбележи, че „езикова проверка“ не означава автоматично провеждане на изпит. Това означава, че компетентният орган може да изиска от вас да предоставите документация, която доказва езиковите ви познания.

Следните документи биха могли да представляват доказателство за езикови умения:

- копие на документите за придобита квалификация на езика на приемащата държава членка;
- копие на документа за квалификация, удостоверяващ владението на езика (езиците) на приемащата държава членка, например университетска диплома, документ за квалификация, издадена от търговска палата, квалификация, издадена от призната езикова школа и др.;
- документ, доказващ предишен професионален стаж на територията на приемащата държава членка.

Ако не можете да предоставите нито един от тези документи или ако документите не представляват доказателство за изискваното ниво на владение на езика или не дават възможност да се направи заключение за това, от вас може да бъде поискано да преминете интервю или да положите изпит (устен и/или писмен). Компетентният орган не може да ограничи допустимото доказателство за владение на език до един конкретен вид свидетелство.

VI. МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ

68. Какво се случва, ако националните органи във вашата държава по произход са забранили или са ограничили упражняването на професията от ваша страна?

Създаването на по-благоприятни условия за движение на специалистите в Европа не трябва да излага на риск защитата на потребителите или безопасността на пациентите. Директива 2005/36/ЕО съдържа правила, които създават механизъм за предупреждение за всички професии, чиито действия биха могли да застрашат безопасността на пациентите, или за лицата, занимаващи се с обучението на деца. Ако на даден специалист е наложена забрана, дори и временна, да практикува професията си или част от нея, предупреждението ще бъде изпратено до всички други държави — членки на ЕС, като ранно предупреждение.

Ще бъдете обект на предупреждения, ако имате забрана или ограничение за упражняване на една от следните професионални дейности (когато тези професии са регламентирани във вашата държава членка на практикуване): лекар с базово обучение по медицина, общопрактикуващ лекар, лекар със специализация по медицина, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, лекар по дентална медицина, специалист по дентална медицина, ветеринарен лекар, акушерка, фармацевт, други професии с последици за безопасността на пациентите и професии, свързани с обучението на деца.

69. Какво следва, ако се установи, че сте използвали фалшива диплома?

Ще бъдете обект на предупреждение, ако сте подали заявление за признаване на вашите квалификации съгласно Директива 2005/36/ЕО и впоследствие е установено от съда, че сте използвали фалшифицирани удостоверения, доказващи квалификация, независимо каква регламентирана професия сте упражнявали.

70. Какви са вашите права, ако сте специалист и е изпратено предупреждение до държавите членки?

Държавата членка, която изпраща предупреждение за вас до други държави членки, трябва да ви информира в писмен вид за решението си да изпрати предупреждението едновременно с изпращането на предупреждението. Имате право да обжалвате това решение съгласно националното законодателство или да поискате то да бъде отменено. Вие също така имате право на правна защита по отношение на всяка вреда, причинена от предупреждения с невярно съдържание, изпратени до други държави членки.

Информацията, съдържаща се в предупреждението, е строго ограничена и не води непременно до автоматични последици за вас по отношение на упражняването на професията в други държави членки. Ако държавите членки, получаващи предупреждението, се нуждаят от допълнителна информация, те могат да отправят запитване относно подробностите за ограниченията или забраните или относно подробностите за решенията, на които те се основават, от органа, който е изпратил предупреждението, и могат да вземат решение съгласно националното законодателство въз основа на наличната информация.

VII. КЪМ КОГО ДА СЕ ОБЪРНЕТЕ ПРИ ВЪЗНИКВАНЕ НА ПРОБЛЕМ?

71. Кой може да ви помогне на национално ниво?

1) Можете да се свържете с [националния помощен център](#) на държавата членка по произход или на приемащата държава членка, ако се нуждаете от помощ при признаване на вашите професионални квалификации.

2) Можете също да се свържете с [„Вашата Европа — Съвети“](#).

Тази служба има екип от независими правни експерти, които ще ви предоставят безплатни съвети относно вашите права като гражданин на ЕС. Отговорите ще получите на вашия език в срок от една седмица от вашето искане.

3) При наличие на проблеми във връзка с вашето заявление можете да се свържете и с мрежата [SOLVIT](#).

SOLVIT е онлайн мрежа за решаване на проблеми: държавите членки използват този инструмент за сътрудничество и за намиране на прагматични решения на проблемите, причинени от неправилното прилагане на законодателството в областта на единния пазар от страна на националните органи. Във всяка държава членка има SOLVIT център (включително в Норвегия, Исландия и Лихтенщайн). Тези центрове се ангажират с предоставяне на решения на проблемите в рамките на 10 седмици и са безплатни. Независимо от това, ако изпратите случай в SOLVIT, сроковете за обжалване на национално ниво продължават да текат. От друга страна, ако сте решили да започнете съдебно производство на национално ниво, вече няма да можете да изпратите вашия случай в SOLVIT.

ЗА КОНТАКТ С ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ЕС

Лично

В целия Европейския съюз съществуват стотици информационни центрове „Europe Direct“. Адресът на най-близкия до Вас център ще намерите на уебсайта https://europa.eu/european-union/contact_bg

По телефона или по електронна поща

Europe Direct е служба, която отговаря на въпроси за Европейския съюз. Можете да се свържете с тази служба:

- чрез безплатния телефонен номер 00 800 6 7 8 9 10 11 (някои оператори може да таксуват обаждането),
- или стационарен телефонен номер +32 22999696, или
- по електронна поща чрез формуляра на разположение на адрес https://europa.eu/european-union/contact_bg

ЗА ДА НАМЕРИТЕ ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЕС

Онлайн

Информация за Европейския съюз на всички официални езици на ЕС е на разположение на уебсайта Еуропа на адрес https://europa.eu/european-union/index_bg

Публикации на ЕС

Можете да изтеглите или да поръчате безплатни и платени публикации на адрес <https://op.europa.eu/bg/publications>. Редица безплатни публикации може да бъдат получени от службата Europe Direct или от Вашия местен информационен център (вж. https://europa.eu/european-union/contact_bg).

Право на ЕС и документи по темата

За достъп до правна информация от ЕС, включително цялото право на ЕС от 1952 г. насам на всички официални езици, посетете уебсайта EUR-Lex на адрес <http://eur-lex.europa.eu>

Свободно достъпни данни от ЕС

Порталът на ЕС за свободно достъпни данни (<http://data.europa.eu/euodp/bg>) предоставя достъп до набори от данни от ЕС. Данните могат да бъдат изтеглени и използвани повторно безплатно както за търговски, така и за нетърговски цели.

